...Ы ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 284 (8191)
ДЕКАБРИИН 5
СРЕДА
1956 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ (1-дэхи нюур).
Ажалай бэлэгүүд (1-дэхи нюур).
СОВЕТСКЭ КОНСТИТУЦИИН АЛТАН НАРАН ДОРО (2-дохи нюур).
ХАБАРАЙ ТАРИЛГАДА ХАҺА САГ СООНЬ ЭРХИМ ҺАЙНААР БЭЛЭДХЭЕ: **Т. Гармаев.** — Үрэһэ хүрэнгэнь дутамаг. **П. Ангаров.**—Трактор заһабарилга эмхигүйгөөр ябана. **П. Цыдыпылов.**—Түрүүшын ехэ амжалта. **К. Доржиев.**—Эрхим үрэһэ хааба (3-дахи нюур).
КРИТИКЭ БА БИБЛИОГРАФИ: **С. Коновалов.** — Байгалай үмэнэдэхи үнинэй музей (3-дахи нюур).
Д. Тогошиев.—Колхознигууд пенсидэ гараба (3-дахи нюур).
А. Мантаев.—Ажаллаха, һураха, амарха эрхээ бэелүүлэн... (4-дэхи нюур).
Э. Бальжинимаев. — «Сүлөөтэй зугаа» (4-дэхи нюур).
Советскэ арадай египет арадта үгэһэн бэлэг (4-дэхи нюур).
Гэмээ далдалхые оролдоно (4-дэхи нюур).
Тобшо мэдээсэлнүүд (4-дэхи нюур).

...ССР-эй Конституциин Үдэр

...анай Эхэ ороной олон миллион ажалшадтай хамта Бурят-Монголой ажалшад мүнөөдэр Советскэ Конституциин хорин жэлэй ойе баяр баясхалантайгаар һайндэрлэжэ байна.

Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр советскэ арад үнгэрһэн хорин жэл соо гүрэн түрынгөө экономическа хүсэ шадалые хүгжүүлхэ, арад зонойнгоо соёл культурые, эрдэм гэгээрэлые һалбаран мандуулха талаар тон ехэ илалтануудые туйлаа. Ороноо социалистическэ ёһоор индустриализацилха, хүдөө ажахые коллективизацилха политикые Коммунистическэ партиин сэхэ шууд бэелүүлһэнэй ашаар манай орон түүхэтэ богонихон болзор соо хүсэн түгэс индустриально-колхозно гүрэн боложо шадаһан байна.

Имагтал хүсэ ехэтэ индустрие байгуулһанай, бутархай жэжэ үмсын ажахые коллективизацилан томодхоһоной ашаар Эхэ орондомнай добтолон ороһон гитлеровскэ Германие бута сохижо, Агууехэ Октябрьска революциин туйлалтануудые, Советскэ Конституци дотор хуулишалан батадхагдаһан социалистическэ демократизмын туйлалтануудые аршалан хамгаалжа шадаһан байлабди. Гүрэн түрынгөө бэеэ даанхай байдалые, эрхэ сүлөөе, нэрэ түрые аршалан хамгаалхаһаа гадна, гитлеровскэ булимтаргашадай дарлалта мүлжэлгэһөө сүлөөрхэдэнь совет арад Европо болон Азиин олон оронуудай ажалшан арадта ахадүүгэй туһаламжа хүргэһэн байна.

Дайнай хойто тээхи табан жэлнүүдтэ манай ороной ажалшад социалистическэ промышленностяа, хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ талаар бүри ехэ амжалтануудые туйлаа. Хүсэ ехэтэ гидроэлектростанцинууд, томо ехэ завод, фабриканууд, шахта, руднигууд олоор баригдаа. Тиигэжэ мүнөө Советскэ Союз дотор 1913 оной хаанта Росситай сасуулхада 30 дахин ехэ промышленна продукци үйлэдбэрилэгдэнэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ социалистическэ хүдөө ажахы хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байна. 35,5 миллион гектар шэнэ, боро газар ашаглаһанай ашаар орооһо таряа ехээр ургуулжа абадаг болохо зорилго амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ. Мүнөө жэлдэ нёдондонойхидо орходоо миллиард үлүүтэй пүүд орооһон ехээр бэлэдхэгдээ. Мүн сахарна свекла, хлопчатник, хартаабха, овощь, һү, нооһо, мяхан урда жэлнүүдтэ орходоо һураггүй ехээр энэ жэлдэ бэлэдхэгдээ.

Совет ороной бүхы арад зонтой нэгэн хамта Бурят-Монголой ажалшад партиин XX съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, Советскэ Конституциин хорин жэлэй ойе ажалай шэнэ амжалтануудаар угтаба. Республикымнай промышленность энэ жэлэй 10 һарын түсэбые продукци гаргалгын талаар 102,7 процент дүүргээ. Мүн хүдөөгэй ажалшад гүрэндэ һү, нооһо, таряа, хартаабха, овощь тушааха түсэбөө дүүргээд, малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхын, малайнгаа ашаг шэмыень дээшэлүүлхын түлөө шангаар тэмсэжэ байна.

Арад зоной эдэбхи үүсхэлые дээшэлүүлхэ, социалистическэ демократие улам хүгжөөхэ, гүрэнэй аппарадые һайжаруулха, советскэ хуули ёһонуудые бэхижүүлхэ тушаа партиин XX съездын заабаринууд үргэн ниитэ зоной зохёон байгуулхы эдэбхиие улам бадараагаа. Энээниие мүнөө жэлэй үнгэрһэн 11 һарын үрэ дүнгүүд элеэр гэршэлнэ.

Советскэ Союзай бүхы арадуудай хоорондохи ахадүү ёһоной хани барисаае улам бэхижүүлхэ, хүгжөөхэ тушаа Коммунистическэ парти эсэшэ сусашагүй анхарал оролдолго гаргана. Союзна республикануудай эрхэнүүдые үргэдхэлгэ энэ талаар тон ехэ удхашанартай байна. Ленинскэ национальна политикые, Советскэ Конституци дотор соносхогдоһон социалистическэ демократиин гол ёһо гуримуудые сахин бэелүүлһэнэй ашаар бурят-монгол арад үнгэрһэн хорин жэл соо экономико болон культураяа хүгжөөхэ талаар гайхамшагта амжалтануудые туйлаад, Эхэ орондоо коммунизмын материально-техническэ база байгуулха хэрэгтэ габшагай шанга ажалаараа хубитаяа оруулалсана.

Советскэ Конституци дотор хуулишалан батадхагдаһан социалистическэ демократиин ёһо гуримууд уласхоорондын тон ехэ удхашанартай юм. Гүрэн түрынгөө, газар дайдынгаа эзэн болоһон агууехэ хитад арад болон Европо, Азиин хэдэн олон ороной арадууд гүрэнэйнгөө болон ниитынгээ байгууламжа зохёон тогтоохoдоо, үндэһэ яһатанай харилсаа социалистическэ ёһоор байгуулхадаа, Совет ороной Конституциһаа һургаал, жэшээ абана. Капитализмын, колониализмын болон али бүхы мүлжэлгэ дарлалтаһаа, доромжолгоһоо сүлөөлэгдэһэн, хуби заяанайнгаа эзэн болоһон сүлөөтэ хүнэй ажалша гар, оюун бодол ямар гайхамшагта юумэ хэжэ, бүтээжэ шадаха байһыень Советскэ Союзай, арадай Хитадай, социализмын бусад оронуудай үльгэр жэшээ харуулна. Дарлалта доро байһан дэлхэйн олон түмэн арад энээниие харахадаа, эрхэ сүлөөгэйгөө түлөө тэмсэхээр зоригжоно.

Нэгэ ороной хэмжээнһээ социализмын гаража, дэлхэйн системэ болоод, тэрэнэй нэрэ хүндын, хүсэ шадалай үдэр бүри ехэ боложо байһан үедэ хуушан аргаар, хүсэ хэрэглэн, уласхоорондын арсалдаата асуудалнуудын шиидхэхые хүсэдэг, үтэлтэрөө ухаа ородоггүй хархис этэгээдүүд бии байһаар. Египет арадта эсэргүүгээр хэгдэһэн, Англи, Франци болон Израилиин ээрхэг түримхэй ябуулгануудые бүхы дэлхэйн эб найрамдалда дуратай арадууд шоо үзэжэ, Египедһээ сэрэгүүдээ гаргаха шанга эрилтэ хэнэ.

Үтэлжэ үмхирһэн капитализмые үмөөрэн хамгаалагшадай хэдышье ехэ оролдолго гарган, социализм тушаа хоро шараар хэдышье хашхаралдаа, шуухиралдаашье һаань, социалистическэ демократиин хүсые һүнөөн бууруулха хүсэн дэлхэй дээрэ үгы болонхой. Марксизм-ленинизмын сэсэн мэргэн һургаалаар гэрэлтүүлэгдэһэн бодото арадай, социалистическэ демократи бүримүһэн илан мандахал!

Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр Советскэ Конституциин туг доро коммунизмын замаар, урагшаа дабшая!

...ветскэ Союзай ба Румынска Арадай Республикын ...авительственна делегацинуудай хоорондо болоһон хэлсээн тухай Мэдүүлгэдэ гар табигдаба

...оветскэ Союзай болон Румынска ...адай Республикын правительственна делегацинуудай хоорондо болоһон хэлсээн тухай Мэдүүлгэдэ де...бриин 3-най үдэр үдын хойно ...мльдэ гар табигдаба.

...оветскэ талаһаа — СССР-эй Ми...трнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ ...А. Булганин, Румынска талаһаа Румынска Арадай Республикын ...нистрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ ...у Стойка Мэдүүлгэдэ гар табяа. ...үхэд Л. М. Каганович, А. И. Ми...н, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, М. З. Сабуров, Н. С. Хрущев, ...К. Жуков, Л. И. Брежнев, Д. Т. ...пилов, Е. А. Фурцева, Н. М. ...ерник, Н. И. Беляев, П. Н. Поспелов, СССР-эй Госпланай Түрүүлэгшэ Н. К. Байбаков, СССР-эй министрнүүд А. Г. Зверев, И. Г. Кабанов, Экономическа холбоо барисаа ...гуулха хэрэгүүдые эрхилхэ Главна управлениин Начальник К. И. Коваль, СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрын Орлогшо Н. С. Патоличев, СССР-һээ Румынска Арадай Республикада байдаг Посол А. А. Епишев, армиин генерал И. А. Серов, СССР-эй МИД-эй Европейскэ 5-дахи таһагые Даагша И. К. Замчевский; Румынска талаһаа Румынска Арадай Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Бырлэдяну Александру, РНР-эй Госпланай Түрүүлэгшэ Марин Гастон, РНР-эй Финансын министр Мэнеску Маня, РНР-эй Гадаадын худалдаа наймаанай министр Попеску Марчел, Румынска Арадай Республикаһаа СССР-тэ байдаг Посол Михай Даля, РНР-эй Госпланай Түрүүлэгшын орлогшо Цейгер Семеон болон бусад тусхай тушаалта хүнүүд Мэдүүлгэдэ гар табилгын үедэ байлсаа. (ТАСС).

АЖАЛАЙ БЭЛЭГҮҮД

Нормоёо үлүүлэн дүүргэнэбди

Советскэ Конституци соо бэшэгдэһэнэй ёһоор манайда ехэшье, багашье яһатан аб адлихан эрхэ сүлөө эдэлдэг байна. ПВЗ-гэй паровозо-механическа цехтэ ород, украин, бурят, чуваш, татар болон бусад ондоо яһатан хүдэлмэрилдэгбди. Манай цехын коллективые «интернациональна цех» гэжэ бусад цехынхид зүбөөр нэрлэдэг.

Бидэнэр барандаа эбтэй хүдэлмэриин амжалтаар энэ һайндэрые угтабабди. Ноябрь һарада продукци үйлэдбэрилхэ даалгабаримнай үлүүлэн дүүргэгдээ. Манай түрүүшүүл А. Осинцев, И. Онищенко, Г. Бадмаев, П. Сухаев болон бусад графигаа ходоодоо үлүүлэн дүүргэнэ. Һүүлэй үедэ бидэнэр барандаа нормоёо үлүүлэн дүүргэдэг болонхойбди.

Д. Дармаев, тус цехын хүдэлмэришэн.

Кварталайнгаа түсэбые һара урид дүүргээбди

Манай МТС-эй механизаторнууд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ажахын энэ жэлдэ яһала һайнаар хүдэлжэ гараа. Тракторна хүдэлмэриин түсэб холо үлүүлэн дүүргэгдээ. Мүнөө манай механизаторнууд машина, трактораа түлэг дундаа заһабарилжа байна. Трактор заһабарилха дүрбэдэхи кварталай түсэб ноябриин 1-нэй мэдээгээр 107 процент дүүргэгдээ. Мүн тракторнуудай хажуугаар олон сеялкэ, плуг, культиватор, борной гэхэ мэтэ машинанууд заһабарилагданхай. Трактор заһабарилга бүхыдөө узловой аргаар хэгдэнэ.

Заһабарилгые түргэн саг соо, эрхимээр үнгэргэхын түлөө социалистическэ мүрысөөнэй эршэ улам шангадана. Механизаторнууднай бүхы машина техникээ (комбайнаһаа бэшээрээ) 1957 оной январиин 1 болотор заһабарилжа дүүргэхэ гэһэн уялга абаа.

Һүүлэй үедэ мотор хабсаралгын узел (даагшань нүхэр Кобылкин П. Ф.) мүрысөөндэ түрүүлнэ. Тэрэнэй удаа топливной (түлишын) аппаратура заһадаг узелай механизаторнууд ябана. Эдэ узелнууд тон харюусалгатай, орёо нарин хүдэлмэри хэдэг гээшэ. Тиимэһээ тэндэ хүдэлдэг механизаторнууд, заһабарилагшад ажалдаа тон һайнаар хандадаг.

Заһабарилагшад — токарь Ковальчук, фрезеровщик Якимов, тракторист Елезов, Суворов, Мертвецов үдэрэйнгөө даалгабариие ходо үлүүлэн дүүргэдэг.

Н. Кириков, Темлюйскэ МТС-эй директор.

Түсэбөө 5 үдэрөөр урид дүүргэбэ

Советскэ Конституциин үдэрые ажалай эрхим бэлэгүүдээр угтаха гэжэ зоригжоһон Яруунын аймагай хэлхеэ холбооной конторын хүдэлмэрилэгшэд ажалдаа һайн амжалта туйлаба.

Конторын телефонистканууд ноябрь һарынгаа түсэбые болзорһоонь 5 үдэрөөр урид дүүргэбэ. Телефонистканууд Е. Байбородина, А. Белоусова, Н. Белобородова ажалшадта анхаралтайгаар хандадаг, тэдэнэй эрилтые һайнаар дүүргэхэ гэжэ оролдоно.

Телеграфистканууд А. Туезова, В. Белобородова, почто зөөгшэд Е. Белобородова, Кабакова гэгшэд һайнаар ажаллана. Тэдэнэр телеграмма, бэшэгүүдые ээдтэнь саг соонь хүргэжэ үгэнэ. Мүн радиоузелай хүдэлмэришэд А. Виноградова, Е. Визгин, монтёрнууд С. Машкин, А. Куликов оролдосотой һайн ажалаараа шалгарна.

В. Васичкин.

АЖАЛАЙ БЭЛЭГҮҮД

Ерэхэ жэлэй түсэбөөр

Яруунын загаһанай заводой (директорынь С. М. Банщиков) хүдэлмэришэд социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэн, ажалай шэнэ амжалтаар Советскэ Конституциин Үдэрые угтаба. Заводой загаһашад баталан абаһан уялгынгаа ёһоор загаһа бариха жэлэйнгээ түсэбые декабриин 15-да дүүргэхэ байгаа. Гэбэшье, тэдэнэр доторойнгоо арга боломжые дүүрэнээр ашаглажа, жэлэйнгээ даалгабариие декабриин 1-дэ дүүргээ.

— Манай загаһашад Яруунын нуурай хүрэхэтэй зэргэ мүльһэн дороһоо загаһа барилга эхилээ һэн. Тиихэ зуураа загаһашаднай өөһэд хоорондоо мүрысэн, жэлэйнгээ түсэбые 150 гаран процент дүүргэбэ. Энэ амжалтамнай Конституциин Үдэртэ манай бэлэг болоно, — гэжэ тус заводой түрүү бригадирнуудай нэгэн Алексей Егорович Григорьев хөөрэнэ.

Мүнөө заводой загаһашадай бригаданууд барандаа ерэхэ жэлэй түсэбөөр ажаллажа эхилэнхэй.

И. Артюнин

Һү 2,5—3 дахин ехээр һааба

КПСС-эй обкомой III-дахи пленумэй тогтоолые бэелүүлэн, республикын малажалай түрүүшүүлэй Хандалгада харюу болгон, Прибайкальска аймагай колхозууд һү һаалгаяа улам бүри дээшэлүүлнэ. Бүхы дээрээ нёдондо жэлэй октябрь, ноябрь һаранuудта үнеэн бүриһөө 104 килограмм һүн һаагдаһан һаа, мүнөө жэлэй энэ үедэ 176,6 килограмм һүн һаагдаа. Тиихэдэ нёдондо жэлэй ноябрь һарада оройдоо 34,1 килограмм һүн үнеэн бүриһөө һаагдаһан байбал, энэ жэлэй ноябрь һарада 71 килограмм һүн һаагдаһан байха юм.

Эндэхи Сталинай нэрэмжэтэ колхоз бүри һайн амжалта туйлаа. Хэрбээ энэ колхоз нёдондо жэлэй ноябрь һарада бүхыдөө 4,8 тонно һү һааһан байгаа һаа, мүнөө жэлэй энэ үедэ 15,6 тонно һүн һаагдаба. Тиигэжэ һү абалгаяа 3,2 дахин ехэ болгоо бшуу.

Мүн энэ аймагай олохон колхозууд ноябрь һарада нилээдгүй ехэ һү һааба. Жэшээнь «Путь коммунизма» колхоз ноябрь һарада һү һаалгаяа 2,7 дахин, Молотовой нэрэмжэтэ колхоз — 2,6 дахин ехэ болгобо.

Энэ аймагай колхозууд һү ехээр һаахын түлөө үнеэдээ һайнаар харууһалдаг, шэмэтэ болон концентрированнэ тэжээл малдаа ехээр эдюулдэг болонхой.

М. Константинов.

Түрэл орон доторнай

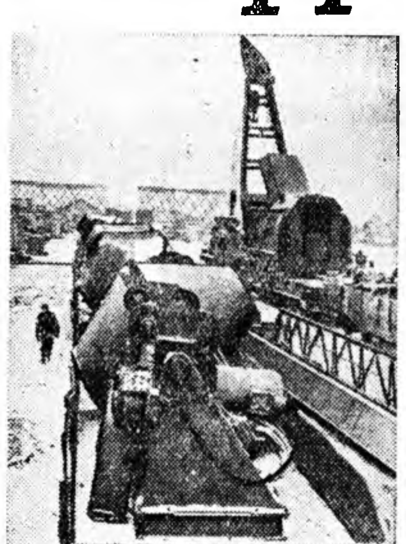

Братск. Братска ГЭС-эй барилгашад октябрьда 1000 тонно элдэб ашаа абаа. Бетон гаргаха гурбан заводой түхеэрэлгэнүүд энэ барилтада һаяхан ерээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: эдэ түхеэрэлгэнүүд завод бариха газарта абаашахын тулада ашагдажа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Хүдөө ажахыда хэрэглэгдэхэ тон ута водопровод баригдахань

Шэнэ газарта тогтоогдоһон колхоз, совхозуудые уһаар хангахын тулада, 980 километр һунаһан, орон соомнай эгээн ута водопровод байгуулагдахаар хараалагдаба. Хүдөө ажахыда иимэ барилга түрүүшынхеэ хэгдэхэнь.

Мүнөө водопроводой проект табигдаад байна. Тэрэ Иртыш мүрэнһөө эхи абаад, Омско областиин урда тала руу шэглүүлэгдэн табигдаха. (ТАСС).

Хүдөөгэй механизаторнууд амаралтада гарана

Таряа хуряалгын үе дүүрэжэ, Актюбинска областиин хүдөөгэй механизаторнууд амаралтада гарана. Олон зон путёвко абажа, ороной урда зүгэй курортнуудта амархаяа ошобо. Киргизскэ МТС-эй эрхим шофер Ефимов машинаараа олон зуун тонно таряа шэрэһэн юм. Ефимов мүнөө Евпатори оронхой. Карабутакска районой шэнэ газарта тогтоогдоһон Ярославска совхозой тракторист Сидоров Узбекистанай санаторинуудай нэгэндэ амаржа байна.

Хүдөө ажахын болон бэлэдхэлэй хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай профсоюзай обком хэдэн зуун путевко механизаторнуудта үгөө. Табан зуу гаран комбайнер, тракторист болон хүдөө ажахын бусад хүдэлмэрилэгшэд оронойнгоо элдэб курортнуудта, мүн амаралтын гэрнүүдтэ мүнөө амараад байна.

(ТАСС).

Колхознигууд, механизаторнууд кооперацида ороoһо таряа худалдана

Казахстанай хүдөө ажахын артельнүүдэй колхознигууд авансаар мүнгэ болоод талха таряа ажалта үдэртөө абана. Зарим колхозуудта хоёр гурбан, хаа-яа табан килограмм ороoһон ажалта үдэртэ үгтэнэ. Ехэ таряатай боложо баяжаһан колхознигууд, мүн МТС-эй, совхозой хүдэлмэрилэгшэд үлүү таряагаа эд хэрэглэгшэдэй кооперацида худалдана.

Эд хэрэглэгшэдэй кооперацинууд хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдһөө 8.600 мянган пүүд ороoһо таряа мүнөө худалдажа абаад байна.

(ТАСС).

Гахайн мяхан ехээр абтадаг болобо

Ажахын үнгэрэгшэ жэлдэ Российска Федерациин колхозууд хоёрһоо үлүү дахин ехээр гахайн мяха абаа. Тэжээлэй базые горьтойгоор һайжаруулһанай, кукуруза, хартаабха болон бусад тэжээл ехээр таридаг болоһоной ашаар лэ иимэ ехэ мяхан абтаа гэжэ РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствынхид ТАСС-эй корреспондентдэ мэдээсэбэ. Ехэ гахайе нэгэл дахин түрүүлээд, һүүлээрнь шахажа, мяхан болголго энэ хэрэгтэ мүн лэ ехэхэн туһа болоо.

Ажахын шэнэ жэлдэ Российска Федерациин колхозууд гурба миллионһоо үсөөн бэшэ гахай нэгэ удаа түрүүлээд, шахаха байна.

(ТАСС).

Таджикска ССР. Кайрак-Кумска гидроэлектростанциин барилга дүүргэгдэхэеэ байна. Кайрак-Кумска ГЭС удахагүй промышленна ток үгэжэ эхилхэ юм. Мүнөө нэмэл подстанци хабсаргагдажа байнхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хабсаргагшад Борис Чупров (зүүн гарһаа) Карим Салихов хоёр нэмэл подстанциие хабсаргажа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Садай ажахыһаа зуу миллион түхэриг олзо доход абаба

Абрикос, виноград һайнаар ургуулдаг тэжэ Хойто Таджикистан үнинэй суутай юм. Мүнөө жэлдэ урда урдынхиһаа бүри баян ургаса хуряагдаба.

Областиин колхозууд, колхознигууд гүрэнэй предприятинуудта, мүн эд хэрэглэгшэдэй кооперацида баян ургасаа худалдажа, 100 миллион түхэриг абаа. (ТАСС).

СОВЕТСКЭ КОНСТИТУЦИИН АЛТАН НАРАН ДОРО

★★

Эрдэм һургуули дэлгэрнэ

Советскэ засагай тогтоһонһоо хойшо арадай гэгээрэлые хүгжөөхэ хэрэгтэ бурят зоной туйлаһан амжалтануудые революциин урда тээхи байдалтайнь сасуулжа боломоор бэшэ юм.

Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин урда тээ Бурят-Монголнай хаанта Россин эгээн гээгдэнги заха хизаарнуудай нэгэн байһаниинь мэдээжэ. 1897 ондо Росси дотор хэгдэһэн тоо бүридхэлэй ёһоор, Ирхүүгэй губернидэ, Байгалай үбэр талада ажаһуудаг бурядуудай дундахи үзэг бэшэг мэдэхэ хүнүүдэйнь тоо 7 процент байһан юм. 1911 ондо Ирхүүгэй губерниин, Байгал шадарай областиин эхин һургуулинуудта 3219 бурят үхибүүд һурадаг байгаа. Энэнь һургуулиин наһанай бүхы бурят үхибүүдэй мил 5—6 процент болодог байба. Тэрэ үеэр Бурят-Монголдо нэгэшье дунда һургуули байгаагүй.

Бурят-монгол арад Совет засагай жэлнүүдтэ Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр ябажа, богонихон болзор соо бүгэдэниитын эхин ба хүсэд бэшэ дунда һуралсал бэелүүлжэ шадаа.

Манай ороной ажалшадай эрдэмдэ һураха эрхын онсо талань юуб гэхэдэ, тэрэ эрхэ гансал соносхогдоод хизаарлагдадаггүй, харин бодото дээрээ бэелүүлэгдэдэг байха юм. «СССР-эй граждaнинууд һураха эрхэтэй» гэһэн манай гүрэнэй Үндэһэн Хуулиин бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ байдагынь Бурят-Монголой республикын жэшээ дээрэһээ элеэр харагдана. 1935—36 онуудта республикын һургуулинуудта 54 мянган хүн һураһан байгаа һаа, 1956—57 онуудта 100 мянган хүбүүд, басагад һурана. Советскэ Конституцие баталан абаха жэлдэ республика доторнай 13 дунда һургуули хүдэлжэ байһан һаа, мүнөө 96 дунда һургуули бии болонхой. Гансал 8—10-дахи классуудта 15 мянга гаран залуушуул һурадаг. Мүнөө колхоз бүхэндэ һургуули, томодхогдоһон колхозуудта эхин шатын хэдэн һургуули, аймаг бүхэндэ 3—4 дунда һургуули бии.

Энэ жэлдэ Улан-Удэдэмнай интернат-һургуули нээгдээд, 500 үхибүүд гүрэнэй тэдхэмжэ дээрэ байжа һурана.

Һургуулинуудтахи һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри жэлһээ жэлдэ һайжарна. Олохон һургуулинууд эрдэм ажал хоёрые холбон шудалха хэрэгые амжалтатайгаар бэелүүлнэ.

Арадай ажахыда шухала мэргэжэлтэд һүүлэй жэлнүүдтэ олоор бэлэдхэгдэдэг болоо. Манай Улан-Удын педагогическа ба зооветеринарна институдуудта, республикын арба гаран техникумүүд ба тусхай дунда һургуулинуудта һурагшадай тоо гансал табадахи табанжэлэй туршада дүрбэ дахин шахуу нэмэһэн байна. Хэрбээ 1936 ондо Бурят-Монголой Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ гүрэнэй педагогическа институдта 350 студентнэр һурадаг байгаа һаа, мүнөө тэндэ 1400 гаран хүн һурана. Республикымнай дээдэ һургуулинуудта мүнөө 170 гаран багшанар, доцентнүүд болон профессорнүүд хүдэлдэг. Тэдэнэй олонхинь бурядууд юм.

КПСС-эй XX съезд арадай гэгээрэлые улам саашадань хүгжөөхэ үргэн ехэ программа хараалаа. Зургаадахи табанжэлэй туршада бүхы орон доторнай, тэрэшэлэн БМАССР-эй городууд болон хүдөө тосхонуудаар бүгэдэниитын дунда һуралсал бэелүүлэгдэхэ юм. Гэхэ зуура, ажал хэхэ дадал дүршэлтэй болгохын тула һурагшадаа колхозуудай, промышленна предприятинуудай хүдэлмэридэ хабаадуулха, олоһон эрдэмээ ажалтай холбон ашаглаха ябадал хангаха зорилго табигдана.

Республикын бүхы һургуулинуудай һурагшадые ажал хэжэ һургаха арга боломжо бии болгогдожо байна. Политехническэ һуралсал дэлгэрүүлжэ, бүгэдэниитын дунда һуралсал бэелүүлхэдэмнай республикын промышленна предприятинуудта, транспортда, колхозууд, совхозуудта орёо машина, техникэ хүдэлгэн ажаллажа шадаха эрдэмтэй хүдэлмэрилэгшэд олоор бэлэдхэгдэнэ.

Манай орон доторхи дунда, дээдэ һургуулинуудта һураһанайнгаа түлөө түлэдэг ябадал энэ оной сентябриин 1-һээ болюулагдаа. Энэнь арадай гэгээрэлые улам хүгжөөхэ хэрэгтэ Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын зүгһөө сат үргэлжэ анхарал оролдолго гаргажа байдагай үшөө нэгэ гэршэ болоно.

А. Дуринов, педагогическа наукануудай кандидат, пединститудай багша.

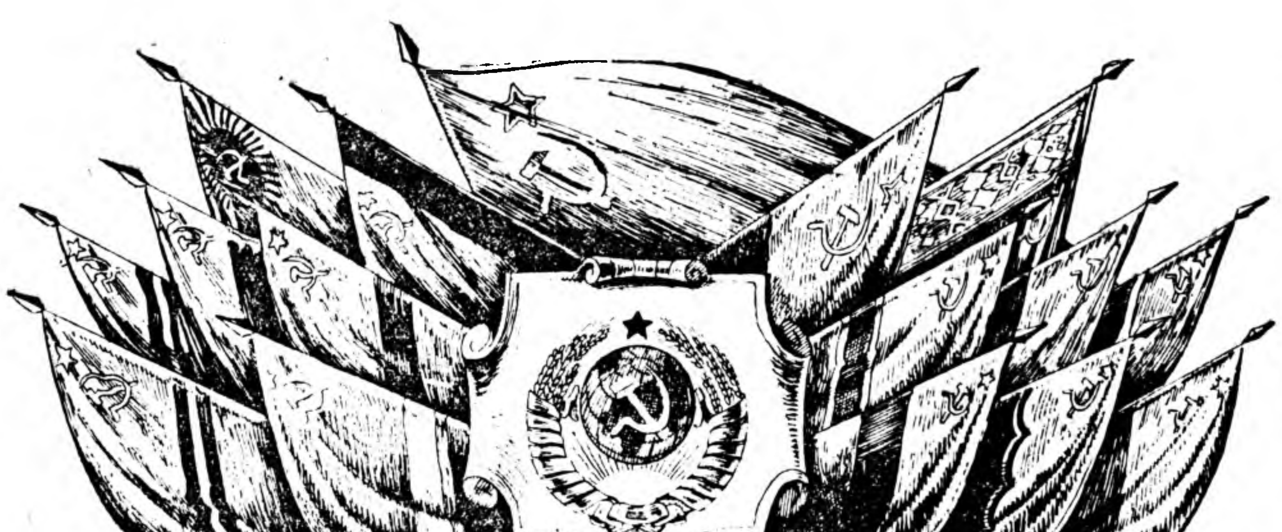

„Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союз болбол тэгшэ эрхэтэй Советскэ Социалистическэ Республикануудай һайн дурынайнь нэгэдэлэй үндэһэ һуури дээрэ тогтоогдоһон союзна гүрэн мүн"

(ССР Союзой Конституциин 13 дахи статья)

Хүбүүнтэеэ хөөрэлдөөн

Ш. НИМБУЕВ

Юу хээ яһала
Ойлгохоор болоош.
Юһэ хүрэхэшни
Хойто хабартаа...

Би харанхы гэрэй
Хаяада түрөөб.
Ши электрын гэгээн
Гэрэл доро түрөөш.

Яахадааб гэнэ гүш?
Яһала зүб асуунаш.
Удхыень удангүй
Ойлгохош даа ядангүй.

Арбаад гаратараа
«А» үзэг заалгаагүйб.
Хамарһаа сааша
Хаража шадаагүйб.
Баянай хонишон —
Барлаг ябааб.
Тугал үмдэтэй,
Тулюур бэетэй,
Арай арайхан
Амидаржа ябааб.

Яахадааб гэнэ гүш?
Яһала зүб асуунаш.
Удхыень удангүй
Ойлгохош даа ядангүй.

Гушаад — дүшөөд
Эрдэмтэ багшанартай,
Гурбан дабхар
Яларма байшантай
Һургуулида дурандаа
Һуража ябанаш.
Ород, бурядаар
Номуудые уншажа,
Олые ойлгонош,
Холые харанаш...

Октябриин ерээгүй һаа,
Революциин илаагүй һаа,
Хосорһон байха байгааб
Хобдог баянай хаяада.
Ши түрэхэгүй байгааш,
Шэнэ, нарата дэлхэйдэ...

Эрдэм соёлой,
Энхэ жаргалай
Арюун замууд,
Алдар солонууд
Урдашни толорон
Угтажа байнал...

Бишье захагүй
Үргэн золтойб,
Шишье хизааргүй
Үргэн золтойш...

Минии хөөрөөнэй удхыень
Мэдэхэш удангүй, хүбүүмни,
Нарата һайхан орондоо
Намдаал адляар дурлахалши.

АГУУЕХЭ ЭРХЭ

Манай Советскэ ороной ажалшад газар дайдынгаа, хамаг баялигайнгаа эзэн болонхой юм.

Манайда эхэнэрнүүд ажал дээрэ, гүрэн түрые хүтэлбэрилхэ талаар ехэ үүргэ дүүргэнэ. Жэшээлхэдэ, союзна республикануудай болон автономно республикануудай Верховно Советэй депутадуудаар 2 мянга гаран эхэнэр һунгагданхай.

Олон мянган эхэнэрнүүд колхоз, совхозуудые, томо предприятинуудые хүтэлбэрилнэ. Эрдэм наукын, соёл культурын элдэб һалбаринуудта олон түмэн эхэнэрнүүд хүдэлнэ. Багшанараар, эмшэн врачаар, инженер-технигээр хэдэн миллион эхэнэрнүүд хүдэлжэ байна. Тиихэдэ колхоз, совхозуудта, предприятинуудта хэды олон эхэнэрнүүд хүдэлнэб. Тиимэһээ манай орон дотор эхэнэрнүүд тон ехэ хүсэн болонхой. Маанадай оролдолго хэшээлһээ партиин XX съездын табиһан зорилгонуудай амжалтатайгаар шиидхэлгэ нилээд ехээр дулдыдаха байна.

Үнэхөөрөөшье, абаат үзыт даа. Колхозуудай һү, мяха, нооһо ехээр абадаг болохо хэрэг сүм маанадай, эхэнэрнүүдэй гарта байна ха юм. Эгээл тиимэһээ Советскэ Конституцяар олгогдоһон ажал хэхэ агуухэ эрхэеэ бэелүүлхэ зуураа, бидэнэр ажаллажа байһан газартаал шударгы шангаар хүдэлмэрилжэ, хамаг түрүү юумэ ажалдаа нэбтэрүүлхэ, тиигэжэ колхозойнгоо, совхозойнгоо ажахые бэхижүүлхэ, олзо доходынь ехэ болгохо тушаа оролдолго гаргаха уялгатайбди.

1952 онһоо хойшо хоёр басагадтаяа Ара Булаг гэжэ нютагта хонишоор хүдэлнэб. Энэ жэлдэ хонин бүриһөө 3100 грамм нооһо хайшалааб. Үнгэрһэн 9 һара соо манай бүлэ 3138 ажалта үдэр олоо. Олоһон ажалта үдэртөө 300 пүүд таряа, 5856 түхэриг мүнгэ, нэмэлтэ түлбэридэ 13 хони абаабди.

Малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар партиин XX съездын табиһан зорилгонуудые манай Маленковой нэрэмжэтэ колхозойхид болзорһоонь урид бэелүүлхын түлөө шангаар тэмсэнэ. Малай үбэлжэлгые һайнаар, гарзагүйгөөр үнгэргэжэ, һү, нооһо, мяха хэдэн дахин ехээр абадаг болохын түлөө оролдонобди.

Ц. Дансарунова, БМАССР-эй Верховно Советэй депутат, Кяхтын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой хонишон.

★

Жаран наһанайм жаргал

Хаанта хархис засагай хашалантай жэлнүүдтэ түрэжэ, бага балшаг наһанһаа хүшэр хүндэ ажабайдал үзөө һэм. Эсэгэмни Саратов городой нэгэ баянай хамаатай машина бүтээдэг заводто түмэршэ дарханаар үглөөнэй 6-һаа үдэшын 6 час болотор хүдэлбэшье, гэр бүлэдөө хүсэд хүрэхэ эдеэ хоол, үмдэхэ хубсаһа олоогшогүй бэлэй.

Зол хубяа бэдэржэ манай бүлэ 1902 ондо Сибирь зөөжэ ерээ һэм. Эндэ эсэгэмни биратүй багахан кузница барьяад, дархалжа эхилһэн юм. Нэгэтэ морин молотилка хээд, хүдэлжэ байтараа гараа хабшуулжа үрөөһэн гаргүй болошоо һэн. Хаанта засагай үедэ хаанаһаашье тэдхэмжэ абахын аргагүй байгаа. Бүхы бүлэеэ тэжээжэ байһан эсэгынгээ гаргүй болошоходо, би 9 наһатайһаа түмэр сохижо эхилээ һэм. Анзаһа, шарга тэргэ заһажа, мори тахалжа гэр бүлынгөө хоолой тэжээдэг болоо бэлэйб. Тэрэ гэһэнһээ хойшо түмэршэ дархан болоод, бүхы наһан сооһоо хүдэлжэ ябанаб.

Бурят-Монголдо Совет засаг тогтоохын түлөө тэмсэлсэн, гартаа буу барижа бодолсоод, семеновтонд японой булимтарагшадта эсэргүү хүдэлмэришэн-таряашанай засаг түрын түлөө тулалдаануудта оло дахин хабаадалсаа һэм.

1934 онһоо хойшо Улан-Удэдэхи судна заһабарилдаг заводто хүдэлжэ байдагби. Энэ заводой шулуутаар баригдамал ехэ цехүүдэй ороной гансахан модон гэр тиихэ сагта байгша бэлэй. Теэд хүдэлмэришэдэй хүсэл оролдолгоор манай заводой түхэл шарайнь хубилжа, томо завод болоо. Бидэ хүдэлмэришэд мүн лэ һайн ажаһуудалтай болообди.

Советскэ Конституцяар манай ороной ажалшадта эрхэнүүдэй олгогдоһон—ажал хэхэ, амарха, эрдэмдэ һураха, үтэлхэ хүгшэрхэдөө тэдхэмжэ абаха эрхэнүүдэй ямар гүн ехэ удхатай байһые һайн мэдэнэб. Ажал хэхэ эрхэеэ бэелүүлэн, Улан-Удын судна заһабарилдаг заводто кузницын цехтэ 22 жэл хахад хүдэлөөб. Үхибүүдни бээ хүсөөд, бултадаа шахуу минии хүдэлдэг заводто ажаллана. Ехэ хүбүүмни—токарёор, тэрэнэй удаадахинь — слесареэр, гурбадахинь — электрогагнууршаар, одхон хүбүүмни — слесареэр хүдэлдэг. Энэ заводто хүдэлхэлөө дундажэшээгээр һара бүри 1400 түхэриг абадаг байгааб.

Мүнөө жэлдэ жара хүрэжэ, пенсидэ гарабаб. Һара бүридөө 1000 түхэриг пенси абанаб. Энэ мүнгэн намда хүсэд хүрэнэ. Мүнөө шэнэ гэр барьяад, тэндээ орожо түбхинэнхэйб. Үбгэн намда ондоо юун хэрэгтэйб. Бүхы наһан соогоо түмэр наншаһан хайрата эсэгынгээ ябадалтай өөрынгөө байдалые сасуулхадам, ямар ехэ илгаатайб даа. Манай орон дотор ажалша юрын хүн тушаа ямар ехэ анхарал оролдолго табигданаб.

Советскэ хүнэй байдалые улам һайжаруулхын тула бүри ехэ оролдолго гаргажа байдаг Парти, Правительстводаа үнэн зүрхэнэй халуун баясхалан хүргэнэб.

П. А. Лебедев, Улан-Удэдэ ажаһуудаг пенсионер.

Эхын баяр

Бүгэдэарадай һайндэр — Советскэ Конституциин Үдэртэй дашарамдуулан, өөрынгөө эдлэжэ байгаа эрхэ тухай, мүн бүхы советскэ арадай баян тайбан байдал тухай хэлэхэ дуран хүрэнэ.

Агуухэ Советскэ ороной бүрин эрхэтэ граждaнинуудай нэгэн — юрын ажалша эхэнэрби. Ажал хэхэдээ, тэрэнэйнгээ түлөөһэ абахадаа, гүрэнөө хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ хабаадахадаа, эрдэмдэ һурахадаа, эхэнэр зон эрэшүүлтэй адли эрхэтэй болонхойнь мэдээжэ. Эдэ эрхэнүүдээ эдлэжэ, Конституци соо тодорхойлогдоһон уялгануудаа бэелүүлэн, Эхэ оронойнгоо аша туһада хүдэлжэ байһандаа золтойб.

Табан үхибүүдэйм гурбаниинь һургуулида һурана. Хоёр багамни яслида, садта ябадаг. Энэнэй ашаар ажаллаха аргатай болооб.

Гүрэнэй пенси тухай шэнэ Хуули гаража, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда наһа бараһан түрүүшынгээ нүхэрһөө үлэһэн үхибүүдтэ үгтэдэг тэдхэмжые ехээр нэмээгээ. 225 түхэриг абадаг байһамни мүнөө 487 түхэриг хүрэтэр нэмээ. Парти, Правительствын энэ ехэ анхарал оролдолгынь түлөө ехэ баяр хүргэнэб.

Минии абадаг салин хүлһэн хүүгэдтэм үгтэдэг тэдхэмжэтэй хамта 1217 түхэриг болоно. Энэмни һайнаар ажаһууха, үхибүүдээ һургаха, зүбөөр хүмүүжүүлхэ хүсэд арга намда олгоно.

Д. Ишигилова, олон үхибүүдэй эхэ.

Социалистическэ демократиин һалбаран хүгжэлгэ

☆

Д. ЦЫРЕМПИЛОН,
БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй түрүүлэгшэ

☆ ☆

Олонациональна Советскэ Союзай арад бүхэн СССР-эй Конституциин һайндэрые мүнөө жэлдэ тон үргэнөөр тэмдэглэжэ байна. Советүүдэй онсо яаралтай VIII съездээр СССР-эй Конституциин батaлагдан абтаһанһаа хойшо тэбхэр хорин жэл үнгэрбэ. Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин ударидалгаар ябажа, манай ороной арадуудай туйлаһан түүхэтэ илалтанууд Советскэ Конституци дотор хуулишалан батадхагдаа бэлэй.

Гүрэн түрынгөө хүсэ шадалые бэхижүүлхэ, экономико болон соёл культурaяа улам саашадань хүгжөөхэ талаар манай арад һүүлэй 20 жэл соо туйлай ехэ амжалта, илалтануудые туйлаа. Манай орондо добтолон ороһон гитлеровскэ Германие бута сохилго хадаа үнгэрһэн энэ үе сооxи эгээн шухала илалтануудай нэгэниинь болоно. Германска фашизмые бута сохижо, Эхэ оронойнгоо бэеэ даанхай байдалые, эрхэ сүлөөе, нэрэ түрые хамгаалхаһаа гадна, советскэ арад Зүүн Урда Европын болон Азиин хэдэн оронуудай арадуудта эрхэ сүлөөтэ байдалаа, арадай демократиин байгуулалта тогтооходонь ахадүүгэй туһаламжа үзүүлһэн байна.

Манай үеын гол шухала зүйл хадаа нэгэ ороной хэмжээнһээ социализмын дэлгэрэн газаашаа гаража, дэлхэйн системэ болоһон ушар мүн гэжэ партиин XX съезд зааһан байна. Социалистическэ лагериин нэрэ хүндэ, нүлөөнь дэлхэй дээрэ тон ехэ болоо. Социалистическэ лагериин оронуудтай нэгэн хамта, эб найрамдалда дуратай бүхы оронуудай дэмжэлгэдэ түшэглэн, Советскэ Союз халаа шэнэ дайнда эсэргүү, социальна байгуулалтадань халалтануудые нарин хёрхоор хамгаалха зуураа, ганса нэгэн хүндэ һүгэдэн шүтэлгэ ба тэрэнэй хойшолонгуудые усадхаха тушаа, социалистическэ хуули ёһые бэхижүүлхэ, советскэ хуули ёһонуудые наринаар сахидаг болохо тушаа КПСС-эй Центральна Комитедэй абаһан хэмжээ-ябуулгануудые халуунаар дэмжэнэ. Эдэ хэмжээ-ябуулгануудай абтаһанай ашаар советскэ демократи саашадаа хүгжэжэ, арад олониитын зохёон байгуулхы эдэбхи үүсхэл улам ехээр бадарна.

маархангүйгөөр бүхы оронуудтай энхэ тайбанаар зэргэ оршон байхын түлөө эб найрамдалда дуратай политика шууд сэхээр бэелүүлнэ.

***

Социалистическэ Бурят-Монголой ажалшад Совет ороной арадуудай эбтэ бүлэ соо Советскэ Конституциин 20 жэлэй ойе баяр баясхалантайгаар һайндэрлэжэ байна. Ленинскэ национальна политика бэелүүлһэнэй ашаар, өөрынгөө аха болохоород болон Совет ороной бусад арадуудай ахадүүгэй туһаламжада түшэглэн, бурят-монгол арад анха түрүүшынхээ өөрынгөө гүрэн түрые байгуулаад, адли тэгшэ эрхэ эдлэжэ, СССР-эй бусад арадуудтай нэгэн хамта коммунистическэ общество байгуулалсажа байна.

Советскэ засагай жэлнүүдтэ бурят-монгол арадай ажабайдалда үндэһэн ехэ хубилалтанууд болоо. Гар үйлэдбэрилгын хэдыхэн предприятинуудтай, нүүдэл шахуу малажалтай, өөдэгүйхэн таряанажалтай хаанта Россин гээгдэнги заха хизаар байһан Бурят-Монгол орон түүхэтэ богонихон болзор соо хүгжэнги промышленностьтай, хамтадхагдаһан томо хүдөө ажахын үйлэдбэритэй республика болоо. Республикын байгуулагдаһан 1923 онтой сасуулхада промышленностиин гарғаһан продукци 120 дахин ехэ болоо. Илангаяа дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ промышленность түргэнөөр хүгжөө. 1940 онтой сасуулхада 1955 ондо промышленностиин бүтээн гаргаһан продукци 2,3 дахин ехэ болоһон байна. Мүн энэ үе соо хүн бүхэндэ хубаарилан абаха болоо һаа, промышленностиин шухала продукцинуудые бүтээн гаргалга иимээр ехэ болоо: 1940 ондо 71,4 килограмм нүүрһэн абтаа һаа, 1955 ондо 986 килограмм болоо; модо зөөлгэ энэ үе соо 2,6 кубометрһээ 5 кубометр болотор, электроэнерги 150,3 киловаттчаһаа 460,3 киловаттчас болотор, малай тоһон 1,3 килограммһаа 2,4 килограмм болотор ехэ болоо.

38 машинно-тракторна станцинуудаар хангагдажа байһан колхозуудаймнай поли дээрэ хэдэ мянган трактор, комбайн болон хүдөө ажахын бусад машинанууд хүдэлнэ. Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгэ жэлһээ жэлдэ ургана.

Түхэл маягаараа национальна, удхаараа социалистическэ бурят-монголой культура һалбаран хүгжөө. Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал үни усадхагданхай. Республика доторнай хэдэн зуугаад һургуули, клубууд, библиотекэнүүд, кино, театр хүдэлнэ. Республикын дээдэ ба тусгаар дунда һургуулинууд арадай ажахын элдэб һалбаринуудта хүдэлхэ олон мэргэжэлтэдые бэлэдхэнэ.

Коммунистическэ партиин ленинскэ национальна политика бэелүүлһэнэй ашаар, социалистическэ демократизмын, арадуудай адли тэгшэ эрхэтэй ба хани барисаатай байха үзэл сурталай илан мандаһанай ашаар эдэ бүхы илалтануудые манай арад туйлаа.

СССР-эй бүхы арадуудтай нэгэн хамта Бурят-Монголой ажалшад Советскэ Конституци дотор хуулишалан баталагдаһан түүхэтэ туйлтай байлгые үргэдхэхэ ба бэхижүүлхэ тушаа, арад олониитын эдэбхи хэшээлые хүгжөөхэ тушаа партиин XX съездын заабаринуудые бэелүүлгээр түрүүшын лэ алхамууд болоно. Энэ хүдэлмэри саашадань үргэдхэбэл, Советүүдэй хүдэлмэриин һайжархада ехээр туһалха байһаниинь лабтай.

Советскэ демократиие бүхы аргаар саашадань хүгжөөхэ гэһэн КПСС-эй XX съездын заабаринуудые бэелүүлэн, манай республика дотор зарим тэды хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Советскэ гүрэнэй политическэ үндэһэ һуури болгошо Советүүдэй хүдэлмэри нэгэ бага һайжаржа эхилээ. Депутат бэшэ хүнүүдые Советүүдэй һунгагдамал хүтэлбэрилхы тушаалнуудта томилхо ябадалые болюулха гэһэн Совет гүрэнэй Үндэһэн Хуулиин эрилтэ наринаар сахигдадаг болоно. Советүүдэй гүйсэдкомууд сат сагтаа сессинүүдые татажа, Советүүдэйнгээ үмэнэ, депутадууд һунгагшадайнгаа үмэнэ тоосоогоо үгэдэг болоо. СССР-эй Верховно Советэй олон депутадууд, РСФСР-эй Верховно Советэй бүхы депутадууд, БМАССР-эй Верховно Советэй 101 депутадай 82-ынь, республикын нютагай Советүүдэй 5665 депутадуудай 4289-ниинь һунгагшадайнгаа урда тоосоһон байна. Тэдэнэр өөһэдынгөө болон һунгуулһан Советүүдэйнгээ хүдэлмэри тухай һунгагшадай шүүмжэлхы ажаглалтануудые дуулажа, шэнэ захянуудые абаһан байна.

Эдэ бүгэдэ засагай органуудай арад зонтой нягта холбоо барисаа-

* * *

Манай республикын хүдэлмэришэд, колхозниигууд болон интеллигенци Советскэ Конституциин хорин жэлэй ойе ажалай шэнэ амжалтануудаар угтаба.

Республикымнай промышленность энэ жэлэй 10 һарын түсэбые продукци гаргалгын талаар 102,7 процент дүүргэжэ, Эхэ орондоо түсэбһөө гадуур 112 миллион түхэригэй продукци үгөө. Галуута-Нуурай шахтёрнууд, шэлэй заводой, мяха-консервын комбинадай, «Забайкаллес» комбинадай коллективүүд эрхим һайнаар хүдэлөө. Манай республикын хүдэлмэришэд үнгэрһэн 10 һара соо Эхэ орондоо 2500 мянган кубометр модо, 4600 гара мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл, 30 мянган тонно мяха болон колбасна зүйлнүүдые, бусад продуктнуудые үгөө.

Республикымнай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд Конституциин Үдэрые бараг һайн амжалтатайгаар угтаба. Колхоз, совхозуудай малайнь ашаг шэмэ дээшэлнэ. Илангаяа хони үсхэбэрилгөөр бараг амжалта туйлагдаа. 1953 онтой сасуулхада энэ жэлдэ нооһон 1,6 дахин, тиихэдэ нарин ба нарибтар нооһон 2,8 дахин ехээр абтаа. Республикын колхозууд болон совхозууд гүрэндэ нооһо тушааха түсэбөө 111 процент дүүргэжэ, нёдондонойхиһоо 379 тонно ехэ һайн шанартай нооһо гүрэндөө тушаагаа. Эбэртэ бодо малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар республикын колхозууд болон совхозууд шухала хэмжээнүүдые абажа байна. 1955 онтой сасуулхада ажахын үнгэрһэн жэлдэ 11,5 процентээр ехэ һүн һаагдаа. Тиигэжэ республикамнай гүрэндэ һү тушааха түсэбөө октябриин 1-дэ дүүргээд, түсэбһөө гадуур 12 мянган тонно һү жэлэй дүүрэтэр тушааха тэһэн уялгаяа дүүргэхын түлөө тэмсэл ябажа байна.

Газартаряалангаа һайжаруулха тушаа горьтой ажал хэгдээ. Һүүлэй гурбан жэл соо республика доторнай 200 гаран мянган гектар шэнэ ба боро газар ашаглагдаа. Энэ хадаа манай газартаряалангай гэхэдэлые усадхахада шухала хэрэг болоно. Шэнэ ба боро газар ашаглаһанай ба бусад хэдэн хэмжээнүүдые абаһанай ашаар республикын олон колхозууд гандангi зунай болобошье һаа, бараг һайн ургаса хураажа абаа. Республикамнай таряа тушааха түсэбөө дүүргээ, овоць, хартаабха гүрэндэ тушааха, худалдаха түсэбөө ехээр үлүүлэн дүүргээ.

***

Советскэ Конституциин Үдэрые мүнөөдэр һайндэрлэжэ байха зуураа, Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр социалистическэ демократизмын туг доро туйлаһан ехэ ехэ илалтануудаараа омогорхожо зуураа, Бурят-Монголой ажалшад туйлаһанаараа һанаагаа амараһгүй, шиидхэгдээгүй асуудалнуудта, зургаадахи табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ оролдолгоёо, хүсэл зоригоо элсүүлнэ.

Советскэ Конституциин туг доро, Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр советскэ арад урагшаа, коммунизм байгуулха үг зорилгоео эрилгэл найдабаритайгаар дабшажа ябана.

Хабарай тарилгада һаһа саг соонь эрхим һайнаар бэлэдхэе

...спубликын МТС-үүдтэ ...рактор заһабарилгын ...аса тухай 1956 оной ...кабриин 1-нэй мэдээн

...С-үүд	Кварталай түсэбэй дүүргэлтэ процентээр
...хэнэй	133,3
...люйскэ	111,1
...н	100,0
...энгын	93,7
...тын	86,7
...лгын	81,8
...нтын	76,1
...һатын	76,1
...бын	75,0
...ранична	72,7
...Куналейн	66,6
...тын	62,5
...анскын	60,7
...мин	60,0
...багатайн	58,3
...ын	56,2
...нигадайн	54,8
...галтайн	54,5
...нцын	47,6
...тэйн	47,6
...н-Булагай	45,1
...ю-Брянска	41,6
...анын	41,6
...энгын	40,5
...гажанай	40,5
...а-Куналейн	35,2
...-Кударын	34,8
...холойн	31,7
...ейн	31,0
...лгын	30,3
...өтэйн	26,4
...ендумын	23,5
...иин	23,0
...аан-Усанай	22,2
...урын	21,1
...рэмэй	18,1
...аменай	7,6
...ренэй	—

...еспубликын колхозуудта ...аг шэбхэ гаргалга тухай ...декабриин 1-нэй мэдээн

(...сэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Тарянай поли-нуудта (1956 оной январиин 1-һээ хойто)	Сабшалганда
...нэй	79,8	32,0
...гатайн	71,8	25,0
...нскын	68,7	—
...ршэбэрэй	63,1	35,4
...рын	57,5	24,4
...ало-Кударын	57,3	—
...гын	48,3	68,8
...нгын	46,6	53,1
...рын	45,3	58,4
...айкальска	41,1	11,1
...айн	37,3	28,5
...мканай	36,6	85,4
...н	32,9	22,0
...нгын	28,5	76,3
...жанай	27,9	51,5
...ын	20,6	10,5
...менай	14,8	48,6
...н	14,7	58,8
...ин	14,5	63,6
...ньн	7,8	58,9

...үүшын ехэ амжалта

...— 4 жэлэй туршада Кяхтын ай... Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз ...най муу урһаса абадаг, ажал... эртөө таряа хубаадаггүй бай... Харин 5 бригада байһанаа ...жэлэй эхеэр хоёр комплексно ...да эмхидхэгдэжэ, ажалаа зү... эрхилдэг болоо.

...энь түрүүшын горьтой үрэ дүн ... Энэ жэлдэ тарянай һайн ...а хуряагдаа. Колхоз таряа ту... ...аар гүрэнтэеэ болзор соонь ...од, 6000 центнер һайн шанар... ...рэһэ амбаартаа хаагаа. Мүн ...ознигуудай ажалта үдэр бүхэн... 5 килограмм таряа хубааба.

...эхи комплексно бригадын мал ...һалагша Цырен Будаев 2190 ...грамм, 2-дохи комплексно бри... ...н хонишон Дмитрий Урусов ... килограмм, колхознигууд Сам... ...нданов 1719 килограмм, Лео... Шульгин 683 килограмм таряа ...н байна.

П. Цыдыпылов.

...Эрхим үрэһэ хааба

...ын аймагай Кировэй нэрэмжэ... ...лхоз хабарайнгаа тарилгые тү... ...бэлэдхэлтэйгээр угтахын тула ...өнһөө хэмжээ абана. Һүүлэй ...энэй ёһоор тус колхоз үрэһэ ...н түсэбөө дүүргээд, сэбэрлэлгын ...мэри захалха гэжэ байна. Кол... ...хамта дээрээ 2900 шахуу цент... ...рэһэн хаагдаа.

...н тэрэшэлэн Доржи Банзаровай ...мжэтэ колхоз үрэһөө хаажа ...эхэ болоо.

К. Доржиев.

Үрэһэ хүрэнгэнь дутамаг

Мухаршэбэрэй аймагай Гашейн МТС-эй харьяата колхозуудта үрэһэ хүрэнгэ хаалга хангалтагүйгөөр ябуулагдана

Мүнөө жэлдэ Гашейн МТС-эй харьяата зарим колхозууд нёдондо жэлдэ орходоо ороо̂һо тарянай нилээд ехэ ургаса абаа. Гэбэшье, үрэһэ хаалга эндэ унжагайржа байна. Ноябриин 25-най мэдээгээр эндэхи колхозуудта ороо̂һото культурануудай үрэһэ хааха түсэб оройдоол 78,7 процент, хартаабхын 58,6 процент дүүрэһэн байна.

Жэшээлхэдэ, Сталинай нэрэмжэтэ колхоз энэ жэлдэ ороо̂һо тарянай муу бэшэ ургаса абаа. Тиимэһээ, үрэһэ хүрэнгэ хааха түсэбөө сүм дүүргэхэ арга боломжотой байгаа. Теэд мүнөө тэрэнээ оройдоол 80 процент дүүргэбэ. Колхозой тогууд дээрэ нилээд ехэ таряан сэбэрлэгдээгүй, хүр саһанда дарагдажа хэбтэнэ. Тарянажалай 6-дахи бригада (бригадирынь Симухин) 1120 центнер шэниисын, 180 центнер хара тарянай, 518 центнер овёсой үрэһэ хааха түсэбтэй байгаа. Мүнөө оройдоо 100-гаад центнер шэниисын, 42 центнер гречүүхын үрэһэн сэбэрлэгдэжэ хадаглагдаа. Гэтэр 1400 центнер хара таряан, 1900 центнер овёс хүсэд сэбэрлэгдээгүй, мүн 750 центнер шэниисэ комбайнһаа гараһан зандаа хэбтэнэ. Эды ехэ таряань сэбэрлэгдээгүй, амбаарта хэгдээгүй, халуун намарһаа хойшо талада миил хэбтэжэ, шанарынь муудажа, гутажа байна.

«Таряантнай ехэ ха юм, хэзээ үрэһэ хүрэнгэеэ хаажа, сэбэрлэжэ дүүргэхээ байнабта» гэжэ эндэхи кладовщик нүхэр Артомоновһоо асуухада: «Таряамнай сэбэрлэгдэнэгүй. Ноябриин 1-һээ 15 хүрэтэр нэгэшье хүн ток дээрэмнай ажаллаагүй, мүнөө 20-ёод хүн ажалдаа нэрэтэй боложо байна. Теэд энэ хүдэлмэриие хэзээ дүүргэхэмнай мэдэгдэнэгүй», — гэжэ тэрэ харюусаба.

Сэхыень хэлэхэдэ, бригадын хүн зоной олонхинь хүдэлмэри хэнэгүй, гэртээ хэбтэнэ. Хэрбээ энэ бригада бүхы хүсэеэ табяа һаа, хэдэн үдэр соо тарягаа сэбэрлэжэ, амбаартаа хадаглаһан байха һэн. Теэд мүнөө ажаллажа байгшадынь «ОС-1» маркын машинаар үдэртөө оройдоол 17 центнер таряа сэбэрлэнэ. Бригадын гэшүүд үдэрэй 12 часһаа 4—5 час болотор хүдэлөөд гэртээ бусашадаг болонхой.

— Эндэ хүдэлхын түлөө бидэнэр 10 гаран километрын газарһаа ажалдаа ерэнэбди. Газаа ябажа бээрэшөөд, орожо дулаасаха гэхэдэ гэр байра байхагүй, — гэжэ эндэхи колхознигууд гомдоно.

Мүн «Коммунизм» колхоз үрэһэ хүрэнгэеэ хаажа дүүргэбэшье, тэрэнээ сэбэрлэхэ, тарилгын шанарта хүргэхэ хүдэлмэриие муугаар эмхиднэнэ. 1-дэхи, 2-дохи тарянажалай бригадын ток дээрэ оройдоол 9 хүн ажаллана. Тиихэдэ 4-дэхи бригадада нэгэшье хүн таряа сэбэрлэлгэдэ табигдаагүй байха юм. Иигэжэ тус колхоз ноябриин 25-най мэдээгээр үрэһэнэйнгөө гурбанай нэгэ хубиие сэбэрлэбэ.

Илангаяа Булганинай нэрэмжэтэ колхоздо (түрүүлэгшэнь Сибиданов) үрэһэ хаалга муугаар ябуулагдана. Эндэ 4324 центнер үрэһэн хаагдаха аад, оройдоол 518 центнер хаагдаа. Тиихэдэ, 600 центнер хартаабхын үрэһэн дутана. Тэрэшэлэн «Путь Ленина» колхоз (түрүүлэгшэнь Иванов) үрэһэ хааха түсэбөө 40-өөд процент дүүргэбэ. Эдэ колхозуудай хааһан үрэһэнэй ехэнхинь хүлдэшэнхэй. Тиимэһээ тэдэ муу үрэһэеэ һэлгэхэ, һайниень сэбэрлэжэ, тарилгын шанарта хүргэхэ ёһотой байбашье, энэ хүдэлмэри мүнөө болотор эмхидхээгүй. Энээн тушаа колхозуудай правлени ямар хэмжээ абаха, хаанаһаа үрэһэнэй таряа олохо гэжэ бодоно гээшэб, али мүнөө жэлдэ ургасамнай гандашоо гээд, гүрэндэ найдаад байдаг гээшэ гү? Энээн тушаа Гашейн МТС-эй дирекци (директорынь нүхэр Перевалов, главна агрономынь нүхэр Шаманов) бодото хэмжээ абаха ёһотой.

Т. Гармаев,
манай корреспондент.

Республикын колхозуудта үрэһэ хүрэнгэ хаалга тухай декабриин 1-нэй мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Ороо̂һото культурануудай	Хартаабхын	Аймагууд	Ороо̂һото культурануудай	Хартаабхын
Түнхэнэй	117,4	109,8	Торинн	95,4	61,3
Кабанскын	107,3	102,6	Зэдын	93,9	44,8
Бичурын	104,5	81,4	Хориин	91,4	83,0
Кударын	104,1	113,7	Баргажанай	82,7	93,5
Байкало-Кударын	103,7	94,7	Мухаршэбэрэй	81,6	82,9
Тарбагатайн	103,3	71,1	Яруунын	66,3	55,0
Прибайкальска	100,2	98,3	Закаменай	55,7	49,0
Кяхтын	99,4	68,5	Иволгын	42,1	56,1
Хэжэнгын	99,1	47,8	Курумканай	31,8	90,0
Заиграйн	98,5	88,9	Сэлэнгын	21,8	45,3

Трактор заһабарилга эмхигүйгөөр ябана

Сэлэнгын МТС-тэ мүнөөнэй машина техникэдэ дүршэлтэй хүнүүд яһала олон. Теэд ерэхэ жэлэй тарилгада бэлэдхэл, илангаяа трактор, машинануудай заһабарилга мууса ябуулагдана. МТС-эй тракторнууд буусадаа октябриин 1-дэ булта шахуу асарагдаһан байбашье, тэрэнэй заһабарилга үргэлжэдөө захалаадүй байһаар. Дүрбэдэхи кварталай үнгэржэ байхадань, эндэ нэгэшье трактор мастерскойһоо гараадүй. Мүнөөшье хүрэтэр заһабарилгын бригаданууд, узелнууд бүридхэгдөөгүй. Механизаторнуудай хүдэлхэ газар оройдоо бэлэн бэшэ. Энээнһээ байтагай мастерскойн сонхонууд дулаалагдаагүй, хоёрдохи рамануудынь табигдаагүй байһаар. Ажалай эмхидхэлэй һула дээрэһээ заһабарилагшадай дунда журам эбдэхэ баримтанууд үзэгдэнэ. Энээн тушаа нэгэ иимэ ушар харуулая. Ноябриин 9-нэй амаралтын үдэрые 11-дэ болгохо гэжэ МТС-эй дирекци захирһан байна. Теэд 11-нэй үдэр заһабарилагшадай олонхинь ажалдаа гараагүй. Гадна, арай гэжэ ажалдаа ерэһэн хүнүүдынь үдэһөө хойшо гэртээ ябашоо. Юуб гэхэдэ, мастерской соо хүйтэн, түлеэн үгы гээд, пеэшэнь түлигдээгүй байгаа. Саашадаашье иимэ ушар үзэгдэбэ. Ноябриин 13-най үдэр 25 хүн ажалдаа ерээгүй. Энээниие мастерскойе даагша Гемидеев, нормировщик К. Дабаев мэдэхэ.

Ажалай журамай иимэ һула байхадань, МТС-эй парторганизаци (секретариинь нүхэр Агильдин А. Т.), профсоюзна организаци (хүдэлмэрилэгшэдэй комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Буркин И. С.) ямаршье хэмжээ абанагүй. Трактор заһалга тушаа партийна, профсоюзна суглааншье үнгэргэгдөөгүй. Гадна, ниитэ-политическэ, ойлгуулламжын хүдэлмэри механизаторнуудай дунда ябуулагданагүй шахуу. Мастерской дотор лозунг, плакадууд гэжэ байхагүй. «Дайшалхы хуудаһан, ханын газетэ эндэ гаргагданагүй. Мүн лекци, хөөрэлдөөн эндэ эмхидхэгдэнэгүй.

Социалистическэ мүрысөөн механизаторнуудай эршэ зоригые бадаруулха, тэдэнэй ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ ехэхэн хүсэн гэжэ мэдээжэ. Теэд Сэлэнгын МТС-эй дирекци, парторганизаци энээндэ ямаршье анхарал табинагүй. Хэзээни үни бэлдэгдэһэн «Показателиин доска» сэбэрхэн зандаа байһаар. Механизаторнуудай дунда өөһэд хоорондын мүрысөөн эмхидхэгдэнэгүй.

Эдэ дутагдалнуудые усадхажа, трактор заһабарилгые саг соонь дүүргэхын тулада Сэлэнгын МТС-эй дирекци, парторганизаци, партиин айкомой инструкторска группа хэмжээ абаха ёһотой.

П. Ангаров.

Манай календарь

Н. И. ПИРОГОВ

(Наһа бараһаар 75 жэлэй ойдо)

Медицинын талаар ородой элитэ эрдэмтэн Николай Иванович Пироговой наһа бараһанһаань хойшо 75 жэлэй ой мүнөөдэр гүйсэбэ. Тэрэ 1810 ондо Москва хотодо түрэһэн байна.

Н. И. Пирогов өөрынгөө үедэ гайхамшагта бэрхэ хирург байһан юм. Петербургын медико - хирургическа академидэ тэрэ 14 жэлэй туршада профессорээр хүдэлхэ зуураа, өөрынгөө гараар 12 мянган операци хээ. Севастополиие баатарлигаар хамгаалгын үедэ (1854—1855) онуудта Пирогов хэдэн мянган сэрэгшэдые үхэлһөөнь абарһан байха юм.

Хирурги ба анатомидо хэрэглэһэн тэрэнэй шэнэ дүй дүршэлнүүд бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ болонхой. Операци хэхэдээ унтуулха эфирнэ наркоз Н. И. Пирогов түрүүшынхеэ хэрэглээ. Мүн тэрэ гар мүсөө, яһаа хухарһан хүнүүдтэ гипсээр хүдэлхэгүй уялта хэжэ захалһан байна.

Пирогов Россида медицинскэ һургаалые бүри нарижуулхын тула ами наһаяа, бүхы шадабари мэргэжэлээ үгэһэн байна. Тэрэнэй зохёоһон научна заабаринуудые мүнөө врачууд ходо хэрэглэнэ.

СССР дотор Н. И. Пироговой мүнхэ дурасхаал, тэрэнэй нэрэ обог манай оронной ажалшан арадай дунда хүндэтэй. Москвада, Ехэ-Пироговско үйлсэдэ, хуушанай больницын дэргэдэ тэрээндэ памятник бодхоогдонхой.

Колхознигууд пенсидэ гараба

Колхозой тоггоһон сагһаа хойшо хамтын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан Бичурын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин хэдэн гэшүүд һаяхан пенсидэ гараба. Үбгэжөөл колхознигуудай пенсидэ гаралга баяр ёһололой оршон байдалда үнгэргэгдөө.

72 наһатай болотороо колхозойнгоо үйлэдбэри дээрэ ходо ажаллажа ябаһан Радна Цыдыпов, түмэршэ дархан Дондок Цыренов, Доржопалам Будаев, 1930 онһоо мүнөө болотор колхозой хүтэлбэрилхы ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан Ирдыни Цыдыпов ба бусад пенсидэ гараба. Тэдэнэртэ һара бүхэндэ 24 ажалта үдэр бэшэгдэхэ юм. Пенсидэ гараһан үбгэжөөл колхознигуудта часынууд бэлэг үгтэбэ.

Колхозоо улам баян дэлгэр байдалтай болгохын түлөө хүсэ шадалаа гамнангүйгөөр ажаллахые тэдэнэр залуу колхознигуудые уряалба, өөһэдөөшье шадал соогоо үшөөл хүдэлхэ, дүй дүршэлөө залуушуулда дамжуулан үгэхэ байһанаа мэдүүлбэ.

Д. Тогошиев.

Модошодой шэнэ тосхон

Үндэр оройнуудаа найгалзуулан, шууяжа байгаа Зүүн Хасууртын ой тайгада түрүүшын модошодой ерэһэнһээ хойшо орой гурбахан жэл үнгэрбэ. Эндэ хүдэлхөө ерэһэн хүнүүд элбэг ехээр модо бэлдэжэ, оронойнгоо барилгануудта эльгээжэ, байхатайгаа хамта, өөһэдтөө гэр байра барижа һууряжан түбхинэжэ захалаа һэн. Тиигэжэ тайга соо шэнэ тосхон бодожо эхилээ һэн.

Шэнэ тосхондо Хандагайн леспромхозой эгээл түрүү мастерска участогай хүдэлмэришэд ажаһууна. Тосхоной үйлсын хоёр талаар олон квартиратай арба гаран томо гэрнүүд, эхин һургуули, медпункт, магазин, пекарни, бани гэхэ мэтэ барилганууд һубарилдана. Һаяхан «модо бэлэдхэлэй ба урадхуулгын хүндэтэ мастер» Иван Федорович Новиков, электромеханик Георгий Иванов, бригадир Сергей Серебренников гэгшэд шэнэ байрануудта орожо түбхинөө. Ерэхэ жэлдэ эндэ үшөө хэды байрын гэрнүүд, дизельнэ электростанци баригдаха, худаг малтагдахаар хараалагдана.

А. Шулунов.

Мульһэн елүүр дээрэ

Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр БМАССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадионой мульһэн елүүр дээрэ хүн зон олон байба. Энэ үдэр хоккейгээр үбэлэй спортивна сезон захалжа, түрүүшын мүрысөөндэ хоккеистнүүдэй 4 команда наадаба.

Абаһаар «Буревестник» гэжэ спортивна һайндуранай обществын хоёр команда өөһэд хоорондоо наадаа. Тиин 1-дэхи командань 5:0 тоотойгоор хоёрдохи командаяа шүүһэн байна.

Удаань «Звезда», «Байкал» командануудай хоорондо шанга тулалдаан болоо. Эсэстээ «Байкал» команда 2:0 тоотойгоор илалта туйлаа.

Тиигэжэ түгэсхэлэй уулзалгада «Буревестнигэй» 1-дэхи ба «Байкал» команданууд наадаха эрхэ олоо. Наадан хоёр талаһаа эрид шууд добтолгоор захалаа. Саашадаа «Байкал» командынхид эмхитэйгээр наадажа илалта туйлаһан байна. Мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн энэ командада физкультура ба спортын Улан-Үдын горкомой дамжуулгын шан барюулагдаа.

А. Михайлов.

КРИТИКЭ БА БИБЛИОГРАФИ

БАЙГАЛАЙ ҮМЭНЭДЭХИ ҮНИНЭЙ МУЗЕЙ*)

Энэ ном манай кадрнуудта, мүн республикын бүхы ажалшадта ехэ туһатай зохёол болоно. Орон нютагаа шэнжэлхэ Кяхтын музейн таһагууд соохи стенднүүд дээрэ табигдаһан зүйлнүүд тухай, шэнжэлхы ухаанай талаар тэдэнэй ямар удхашанартай байһан тухай тодо һонороор тайлбарилагдана. Тэрэшэлэн музейн түүхэ тухай, научна эмхи зургаануудтай, республикын колхозуудтай, промышленна предприятинуудтай тэрэнэй холбоо барисаан тухай тодорхойгоор бэшэгдэнхэй.

Тус музейн тоггоһоор 66 жэлэй ой гүйсэбэ. Кяхта городой реальна училищиин, эхэнэрнүүдэй гимназиин багшанар Н. П. Левин, В. С. Молесон, М. В. Лисовский, тиихэ үедэ хаанай засагаар сүлэгдэһэн И. И. Попов, Н. А. Чарушин гэгшэд энэ музейе эмхидхэхэ зорилгоор ехэ үүсхэл гаргаһан байгаа. Училищиин багша З. Г. Кочаловагай үгэһэн бэлэгынь музейн эгээн түрүүшын экспонат болоо һэн. Тэрээнһээ хойшо, илангаяа Советскэ засагай жэлнүүдтэ, Кяхтын музей Забайкалидахи ба Бурят-Монголдохи культурно-гэгээрэлэй ехэхэн эмхи зургаануудай нэгэн болоһон байна.

Музейн баян түүхэтэй танилсаха, экспонадуудыень харахын тула республикын нютаг бүхэнһөө Советскэ Союзай ондоошье городууд болон хизаарнуудһаа, тэрэшэлэн хилын саанахи оронуудһаа олон тооно экскурсантнууд жэл бүри ерэдэг. Гансахан 1956 ондо Хитадай ба Монголой арадай республикануудай таби гаран түлөөлэгшэд энэ музейн материалнуудтай танилсаһан байха юм. Харагшадай тоо жэл бүри олошорно. Жэшээнь, тус музейе 1951 ондо 7712 хүн хараһан һаа, 1955 ондо 13511 хүн хараа.

Хаанта засагай үедэ гүрэнэй зүгһөө музей тушаа ямаршье анхарал табигдадаггүй байба. Материальна баазагүй, мүнгэ зөөреэр дутамаг байгаа. Гансал гэшүүдэй оруулһан мүнгөөр, Ородой географическа обществын правлениин туһаламжаар тэдхэгдэжэ байдаг һэн. Тэрээнһээ шалтагаалан научно-шэнжэлэлгын, арад зондо ашатай туһатай бусад хүдэлмэри хэхэ аргагүй байгаа бшуу. Бурят-Монголой АССР-эй тоггоһонһоо хойшо тус музей гүрэнэй бюджедээр хангагдадаг болоо. Хэрбээ 1929 ондо 1512 түхэриг һомологдоһон байбал, 1940 ондо 174800 түхэриг мүнгэн Гүрэнэй бюджедээр һомологдоһон юм гэжэ номой авторнууд бэшэнэ.

Музейн хүдэлмэри шэнэдхэн табигдаа: 1938 ондо—орошолой, 1934 ондо — революционно-түүхын, 1935 ондо — «Бурят-Монголдохи социалистическэ байгуулалта» гэһэн таһагууд шэнээр нээгдэһэн юм. Түүхын ба археологиин таһагууд үндэһөөрөө шэнэдхэгдээ. Академик В. А. Обручев музейе эмхидхэлгэдэ маша эдэбхитэйгээр хабаадаһан байна. 1940 онһоо хойшо энэ музей академик Обручевай нэрые абанхай. Мэдээжэ аяншад Д. А. Клеменц, П.К. Козлов, Г. Н. Потанин нилээд олон юумэнүүдые бэлэглээ. Мүн республикын ажалшадай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар тус музей улам урган хүгжэжэ байнхай.

«Байгалай үмэнэдэхи хуушанай музей» гэжэ номой авторнууд музейн таһагуудые тодо һонороор, хүн зондо ойлгосотойгоор харуулна. Музейн ургамалай таһаг соо манай эндэхи минералнуудые. Байгалай үмэнэдэхи баруун-урда зүгэй амитад, ургамалнуудые харуулһан зурагууд, картанууд табигданхай. Ургамалай таһаг соохи экспозицинууд Бурят-Монголой газар дайдын географическа байдалые харуулна. Манай республикын хадануудтахи ургамалнууд, газарай баялигууд таһагуудай витринэнүүд дээрэ олоор табигданхай. Эдэмнай геологуудта, научна бусад хүдэлмэрилэгшэдтэ ехэ туһа хүргэдэг. Кяхтын оршондохи Бургутуйска уула хадануудһаа музейн хүдэлмэрилэгшэдэй олоһон силлиманитын зүйлнүүд эндэ табигданхай.

Эртэ урда сагта мамонтнуудай, хирснүүдэй (носорогуудай), буха гүрөөһэнүүдэй, мүн бусад амитадай Бурят-Монголдо олоороо ябадаг байһые музей соо табигдаһан яһанууд гэршэлнэ.

Номой авторнууд «Советскэ байгуулалта» тухайда тодорхойгоор бэшэнэ. Интервентнүүдтэй, сагаантантай тэмсэһэн партизануудай тэмсэл тухай, Кяхтада Советскэ засагай тоггоогдоһон тухай, хүдэлмэришэн ба солдат депутадуудай Троицкосавска Соведэй гэшүүд К. Масков, А. Назимов, В. Жданов болон бусадай ажал-ябуулга тухай материалнууд эндэ табигданхай. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ советскэ арадай гаргаһан габьяануудые харуулһан документнүүд, экспонадууд энэ бүлэг соонь хэлэгдэнэ. Советскэ засагай үедэ промышленностиин, хүдөө ажахын туйлаһан амжалтанууд тухай хэлэгдэнэ. Музейдэ орогшод Ленинэй орденто Улан-Үдын ПВЗ-гэй, шэлэй заводой, сэмбын фабрикын, мяханай комбинадай, мүн республикын бусад предприятинуудай туйлалтануудтай танилсадаг. Тиихэдэ хүдөө ажахыда хамаатай материалнуудынь республикын колхозуудай полинууд дээрэ ажалладаг шэнэ техникэтэй танилсуулна. Малажалые, илангаяа хонин ажалые хүгжөөлгын асуудалнуудта олон экспозицинууд зорюулагдана. Кяхтын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой туйлаһан амжалтанууд үргэнөөр харуулагдана. Бурят-Монголой культурын хүгжэлтэ мүн тодоор бэшэгдэнхэй.

Музейн хүдэлмэрилэгшэдэй зүгһөө агробиологическа эрдэм ухаае арад зондо хайшан гээд ойлгуулжа байһыень авторнууд тодоор бэшэнэ. Кяхтын музей үрэ жэмэсэй туршалгын участогтай юм. Тэндэ улаан ба хара үхэр нюдэн, сибирскэ абрикос, мичуринска сортын 14 зүйлэй жэмэс, 2 сортын хүхэ нэрһэн, малина, морин улаагана гэхэ мэтын жэмэсүүд ургадаг. Байгалай үмэнэдэхи шэнэ культура болохо кукурузын баян ургаса абаха хэрэгтэ музейн хүдэлмэрилэгшэд ехээр анхарал хандуулдаг болоо. «Спасская», «Северодакецская», «ВИР-25» гэхэ мэтын үрэһэнүүдые өөрынгөө участогта, тэрэшэлэн колхозуудай поли дээрэ ургуулха туршалгын хүдэлмэри хэжэ байнхай. Музейн хүдэлмэрилэгшэдэй үүсхэлээр Кяхтын аймагай экономикые шэнжэлэн үзэхэ тусхай конференци болоо һэн. Тэрээндэ хабаадаһан колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, түрүүшүүл, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд мүнөө элдэб түрэлэй шэнэ, шэнэ үрэһэнүүдые өөһэдынгөө туршалгын полинууд дээрэ таридаг боложо байна. Калининай, Маленковой нэрэмжэтэ колхозууд олон жэлэй ногоо, чумиза, кукуруза гэхэ мэтые тарижа, туршалга хэдэг болонхой. Сэлэнгэ, Сүхэ, Хёлго голнуудай эрье зубшан, мүн МНР-эй зүүн-хойгуур научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэри хэжэ, силлиманитын, түмэрэй ба нүүрһэнэй баян хэбтэшэ элирүүлһэн байна. Үнгэрһэн 66 жэл соо музейн хүдэлмэрилэгшэд 256 дахин экскурси, 8 дахин экспедици эмхидхээ. Оронной эрдэмтэдтэй энэ музейн ямар барисаатайгаар хүдэлмэрилжэ байһан тухайдань номой авторнууд түгэсхэл дотороо тобшоор бэшэнэ. «Байгалай үмэнэдэхи хуушанай музей» гэһэн номой тон хуряангыгаар бэшэгдэһэн дээрэһээнь, музейн экспонадууд тушаа тодорхой шэнжэлэл хэгдээгүй байшоо. Музейн научна ажал-ябуулгые хүсэд харуулжа шадаагүй, экскурси болон экспедициин хэды дахин эмхидхэгдэһые тоолохоһоо бэшэ ондоо юумэ хэлээгүй шахуу. Энэнь гэмшэлтэй байна. Гэхэ зуура, Кяхтын музейн хүдэлмэрилэгшэд олон асуудалаар научно-шэнжэлэлгын ехэ хүдэлмэри хэһэниинь элитэ.

Тэрээнһээ гадна, энэ номые редактировалхадаа үгэ найруулгын, орфографическа олон алдуунуудые гаргаһыень тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, «буудагдан алагдаһан, Дээдэ-Үдын революционернүүдэй ажал хүдэлмэриие экспозици соо харанабди» гэжэ номой 16-дахи хуудаһанда хэлэгдэнэ. Энээниие хэн юун гэжэ ойлгохоб? Тэрэшэлэн Байгал далай соо түрэһэн стерлядь гэжэ загаһан олзоборилгын талаар тон үнэтэй юм гэжэ алдуутай тобшолол хэгдэнэ. Моркоԁиие намар тарихада зунайхиһаа ехэ ургаса үгэдэг гэжэ 28-дахи хуудаһандань бэшэгдэнхэй. «Ткацкий» гэһэн үгые «ткаский» гэхэ мэтээр бэшэһэн алдуунууд олон бии. Номой редактор нүхэр Ю. В. Зилотинай хайхарамжагүй, харюусалгагүйгөөр хандаһаниинь элитэ.

Орон нютагаа шэнжэлхэ Кяхтын музейн ажал-ябуулгые бүхы талаһаань харуулһан зохёолой ойрын сагта дахин хэблэгдэн гарахыень хүсэхэ байнабди. Тиигэбэ яабашье, «Байгалай үмэнэдэхи хуушанай музей» гэһэн, мүнөө шэнжэлэгдэжэ байгаа ном олонниитэ уншагшадые һонирхуулха байһаниинь дамжаггүй.

С. КОНОВАЛОВ.

*) Иимэ гаршагтайгаар Р. Ф. Тугутовай, А. Н. Орловагай бэшэһэн номые Бурят-Монголой номой хэблэл гаргаба.

Ажаллаха, һураха, амарха эрхээ бэелүүлэн...

Сэмбын фабрика һаяшаг эмхидхэгдэһэншье һаа, республика доторхи томо, түрүү предприятинуудай нэгэн болонхой. Тус фабрикын хүдэлмэришэд үнгэрэгшэ 11 һарынгаа даабарие 102,6 процент дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 31000 метр сэмбэ нэхэн гаргажа, Советскэ Конституциин 20 жэлэй ойе угтаба.

Мүнөө «Бурят-Монголой республикын 25 жэлэй ойн» нэрэмжэтэ фабрикын хүдэлмэришэд болон албахаагшад жэлэйнгээ түсэбые декабриин 25 хүрэтэр дүүргэхэ гэһэн социалистическэ уялгаяа дүүргэхын тула эршэмтэй шангаар ажаллажа байна. Сэмбэ нэхэгшэ З. М. Габитова, аппаратчица М. Б. Бимбаева, ээрэгшэ М. И. Новокрещенных, мастерай туһалагшанар В. В. Мотуров, Н..К. Спиридонов болон бусад халаан бүриингөө нормые 120—130 процент хүрэтэр дүүргэжэ, мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана.

Нүхэр Спиридонов химиин урогто. Зүүн гарһаа багша Л. М. Панкина.

Эдэ түрүүшүүлэй нэгэн — мастерай туһалагша Николай Кириллович Спиридоновой ажал хэрэгүүдтэй тодорхойгоор танилсая.

Николай Кириллович Тарбагатайн райондо түрэһэн юм. 1956 ондо фабрикын дэргэдэхи ФЗО-до һуража эхилһэн байгаа. Тэрэнээ 1946 ондо дүүргээд, түрүүшээр мастерай хажууда байжа хүдэлмэрилөө. Ажалдаа оролдосотой, һүбэлгэн бэрхэ байһан туладаа удааншье болонгүй бэсэ даагаад хүдэлмэрилжэ эхилһэн юм. Ажалдаа мүнөө жэл хүрэтэр хүдэлөөд, һаяхан ахалагша мастер болгогдон дэбжээгдээ.

Нүхэр Спиридоновой хүтэлбэрилдэг бригада үнгэрэгшэ һарынгаа даабарие 122 процент дүүргээ. Тэрэнэй бригадын гаргаһан продукцинь бултадаа нэгэдэхи сортын гэжэ сэгнэгдэһэн байна. Николай Кириллович иимэ амжалта яагаад туйланаб гэхэдэ, юрэнхы эрдэмээ, профессиональна мэргэжэлээ дээ-

Н. К. Спиридонов түрүү аппаратчица М. К. Бобковатай хөөрэлдэжэ байна.

шэлүүлхын тула оролдолго хэшээл хододоо гаргана. Мүнөө хүдэлмэришэн-залуушуулай үдэшын һургуулиин 8-дахи класста һурана. Ажалдаа хандадаг шэнгеэр, мүн һурахадаашье ехэ оролдосотой юм. Һуралсалай түрүүшын четвертиие нүхэр Спиридонов «5», «4» сэгнэлтэтэйгээр дүүргээ. Энэ фабрикын 77 залуу хүдэлмэришэд нүхэр Спиридонов мэтээр мүнөө үдэшын дунда һургуулида, 24 хүн үдэшын техникумдэ һурана.

Амаралтын үдэр, мүн хүдэлмэриһөө сүлөө сагаа олон янзаар, хүхюун сэнгэлигээр үнгэргэхэ арга эндэхи хүдэлмэришэдтэ олгогдонхой. Фабрикын дэргэдэхи клубта үдэртөө хэды дахин кино харуулагдадаг. Уранһайханай самодеятельностиин кружок хүдэлдэг. Городой театрнуудай артистнууд ерэжэ, ухаа сэдьхэл хүдэлгэмэ уран һайн зүжэгүүдые табидаг болоо.

Сэмбын фабрикын олонхи хүдэлмэришэд жэл бүри амаралтын гэртэ, санатори болон курортдо ошожо, үгышье һаа — хада уулаар ан гүрөөһэ агнажа һайнаар амардат заншалтай болонхой. Тус коллективэй хүдэлмэришэдэй дундаһаа 55 хүн мүнөө амаралтын гэртэ, 18 хүн курорт, санаторинуудта амаржа байна. Нүхэр Спиридонов амаралтынгаа үедэ ой тайгаар ябажа, ан гүрөөл агнажа, тунгалаг сэбэр агаараар амисхаалан, сагаа һайнаар үнгэргөө.

— Хада уулын аглаг һайхан агаарта хонон үнжэн агнажа, амаралтаяа үнгэргэхэдэ курорт, санаторидошье амарһанһаа дутуугүй бэе махабадта ашатай туһатай гэжэ һанагшаб, гээд нүхэр Спиридонов хэлэнэ.

Иигэжэ Улан-Удын сэмбын фабрикын хүдэлмэришэд Советскэ Конституци соо бэшэгдэн батадхагдаһан эрхэнүүдээ — ажал хэхэ, эрдэмдэ һураха, амарха агууехэ эрхэнүүдээ эдлэжэ байнад.

А. Мантаев.

— Зай, Саша хүбүүхэмни энэ һайхан дуус шагнахамнай гү?

Д. УЛЗЫТУЕВ

Холын городһоо

Хүрэн ерээ
хүхын дуун—
Хүлгөө сэдьхэл һанаамни,
Хүдөө тала,
ой тайга
Хүхэ нуураа һанаалби,
Эхэ номин
Байгални,
Энхэ-мүнхэ Бурядни!
...Дүхэриг болон
стол тойроод,
Дуугаа татан һуугаабди.
Олон яһанай
зон байжа,
Ород дуугаа дуулаабди.
Хүхюун байгаа,
сэнгүү байгаа —
Халуун зүрхэм сохилшоол.
Хүндэтэ нүхэд
хүлисэг намай —
«Хүрин хээрээ» таташоолби.
...Манаар хамта
басагадшье бии һэн,
Манаар сугтаа зугаалаа.
Энэ һайхан
зунай һүни
Эдир нүхэд заяалаа.
Хэды тиибэш
минии хүсэл
Хэтын түрэл Байгалдаа,
Урин налгай
бурят дүүхэйн
Уралынь озон байгаал даа...
...Хүрэн ерээ
Хүхын дуун
Хүлгөө сэдьхэл һанаамни,
Хүдөө тала,
Ой тайга
Хүхэ нуураа һанаалби,
Эхэ номин
Байгални,
Энхэ-мүнхэ Бурядни!

Ц. ДОРЖИЕВ

Үхибүүдтэ зорюулагдаһан шүлэгүүд

Минии дүү

Булад дүүмни үлгы соогоо,
Бүхэ нойроор унтажа байна.
Хээтэй хүн хадаа шууянагүйб,
Һэрээжэрхинаа гүб гэжэ айнаб.
Нааданхайгаар үшөө наададаггүй,
Нарай заахан бүүбэй ха юм даа.
«Аба, эжы» гэжэ шададаггүй,
Аманда орохонь үды гү даа.
Унтажа садаад һэрихэдээ
Уйлашадаг, гэдэһэниинь үлдөө
гээшэл даа,
Баахан бүүбэй байхадаа
Баһал уйладаг байгаа гээшэ гүб
даа.

Түрүүшын туһа

Һүхэеэ бэрхээр далайжа,
Хахална эжынь түлеэгээ,
Хэрэлсы дээрээ һуужа,
Хоёртойхон Сэсэг хүлеэгээ.
Хахалһан түлеэгээ тэбиржэ,
Хаман суглуулан байхадань:
Эжы түлеэ оруулхам гэжэ
Эжэлэнгүй ошобо хажуудань.
Ганса сусал тэбэреэд,
Гэмгүй абаһаар ябаал даа.
Хэрэлсыдээ хүрэжэ ерээд,
Арайл гаража ядалдаа.
Эрхэ заахан Сэсэгхэн,
Эжыдээ түрүүшынхеэ туһалаа.
Баярлаһан эжынь түргэхэн,
Булхагархан хасарынь таалаа.

Таһалхагүйб

Һэтэрхэй уралтай
шандаганайнгаа,
Һэрбэгэрхэн шэхынь
таһалжархёоб.
Һабагшатай зүүгээр эжымни
Хэсүү бэрхээр оёжорхёо.
Хөөрхэн шандаганайнгаа шэхые,
Хэзээш дахяад таһалхагүйб.

Советскэ арадай египет арадта үгэһэн бэлэг

АЛЕКСАНДРИЯ, декабриин 2. (ТАСС). Англо-франко-израильска добтолгоһоо хохидоһон Египедэй хүн зондо Советскэ Союзай ажалшадай туһаламжа болгон үгэһэн элдэб юумэ тээһэн советскэ «И. Сеченов» гэжэ турбоход үсэгэлдэр Александрия город ерээ:

Египедэй хүн зондо туһаламжа болгон үгтэһэн ашаа асарһан делегациие хүтэлбэрилэгшэ, Улаан Хэрээһэнэй ба Улаан Хахад Һарын Союзай гүйсэдкомой түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Н. С. Хмелев угтахаяа сугларагшадта хандан иигэжэ хэлээ:

Хүндэтэ нүхэд, таанадта, мүн таанадаар дамжуулан бүхы египет арадта Советскэ Союзай арадуудай зүрһөө ахадуугэй халуун баяр хүргэхыем зүбшөөгыт.

Бидэнэр сэдьхэлээ ехээр хүдэлгэн, Египедэй газар дээрэ ерэбэбди. Мүнөө Египет гэһэн үгэ бүхы советскэ хүнүүдэй дурдан хэлэжэ байдаг үгэ юм. Манай баатарлиг, алдарта нүхэд таанад тухай манайда бүлэ бүхэндэ, фабрика, завод, тосхон бүхэндэ хөөрэлдэнэ.

Хани барисаан гээшэ хүндэ хүшэр үедэл шалгагдадаг юм. Танай амгалан газар дээрэ дайн сэрэгэй болоһон һүреэтэй шанга жэлдэ бидэнэр таанадта ерэбэбди. Хүндэтэ нүхэд, энэ хатуу үедэ бидэ үнэн зүрхэнһөө таанадта талархანабди.

Хархис добтологшодой түрүүшын бомбын танай газарта унахатай сасуу советскэ арад Египедые эрид шууд дэмжэһэн байна.

Ээрхэг түримхэй добтолгоһоо хохидоһон Египедэй хүн зондо туһаламжа үзүүлхын тула Советс[кэ] Союзда багахан сагай туршада [...] миллион түхэриг суглуулагда[...] Энэ мүнгөөр манай асарһан юум[э] абтаһан байна.

Манай асарһан бэлэг дайнһаа [...] хидоһон ажабайдалаа заһахад[...] тнай туһа боложо, сүлөөтэ, б[...] даанхай Египедэй түлөө нан[...] тэмсэлдэ манай оруулһан хуби болог лэ.

Египедэй ажалша-тэмсэлшэ ар[а]та алдар соло! Президент Гам[аль] Абдель Насер мандаг! Эбдэршэ[гүй] египет-советскэ хани барисаан һ[...] баран мандаха болтогой!

Н. С. Хмелевой хэлэһэн [...] нэрьемэ альга ташалгаар угтагда[...]

Улаан Хахад Һарын Египедэй [...]ществын вице-түрүүлэгшэ д-р М[ан]сур Фахми харюугай үгэ хэлээ:

Энэ бэлэгэй түлөө, Египедэй [...]нөө хэжэ байгаа тэмсэлдэ талар[...]дагайнь түлөө советскэ арадта [...]луун баясхалан хүргэхыемни з[үб]шөөрыт. Манай президент Гам[аль] Абдель Насер египет арадые б[...]тар хэрэгтэ зоригжуулна.

Советскэ арадһаа Египедэй [...] зондо бэлэг болгон 3 мянган тон[...] шэниисэ, 500 мянган банка конс[...]вэлгэдэһэн һүн, 3 миллион түхэ[...]гэй эм дом, 600 мянган түхэри[...] медицинскэ түхеэрэлгэ, хүсэд [...] хеэрэлгэтэй 300 хүнэй һууритай г[ос]питаль, хээрын талада госпита[...] болгон татаха 15 майхан, 10 са[ни]тарна машина асарагдаа.

Тон богонихон болзор соо, ям[...]шье түлөөһэгүйгөөр асарагдаһ[ан] юумые буулгахабди гэжэ порт[ын] хүдэлмэрилэгшэд мэдүүлбэ.

Гэмээ далдалхые оролдоно

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 1. (ТАСС). «Голос Америки» ба «Свободная Европа» гэдэг американска радиостанцинуудай тухиралга хэдэг байһаниинь бүхы дэлхэйн олониитын үмэнэ элирүүлэгдэбэ. Социалистическэ байгуулалтада эсэргүү, тэрэниие үзэн ядаһан галзуу номнол эдэ станцинууд ябуулдаг, гэжэ буржуазна хэблэлшье мэдэрхэ баатай болоһон байна. Энэ номнол хадаа Венгридэ фашистска этэгээдүүдэй үймөө хэлгэдэнь туһалһан, мүн энээнһээ боложо тэндэ адхарһан шуһанай түлөө ехэхэн харюусалгатай байна.

Хэншьеб, тусхайлан хэлэбэл, США-гэй конгресс эдэ радиостанцинуудай дамжуулгануудые «мүрдэхэ хүсэлэнтэй байна» гэһэн иимэ абяа шэмээн үргэнөөр тараагдана. Америкын тусхай органууд энэ галзуу муухай номнолгын буруу һүрэһэн дээрэһээ иимэ зар тунхаг тарааха баатай болоһон байна. Мүн энээнтэй хамта дурсагдаһан радиостанцинуудай һүйдхэлтэ, гэмтэ ябуулгые далдалан нюухын тула хэблэл дан тулюураар оролдоно. Жэшээнь, «Свободная Европа» гэжэ радио Венгридэ болоһон шуһата событинуудта сэхэ хабаатай гэжэ «Нью-Йорк Таймс» газетын мэдэрхэ баатай болоһоной һүүлээр, тус радиостанциин хүтэлбэри (Нью-Йоркдо байдаг) тусхай мэдүүлгэ хэжэ, «үймөөшэдые тухирһан» ябадалда манай радиостанци ямаршье хамаагүй юм гэһэн һэдэлгэ гарга[...] Харюусалгаһаа хулжахые ех[э] хүсэһэн. тус радиогой Нью-Йорк[ы]хи хүтэлбэрилэгшэд, хэтэрхэ[...] «Свободная Европын» нэрээр «ко[м]мунистическэ дамжуулганууд» [...]дэжэ, Венгриин үймөөшэдые «бу[...] замда оруулаа» гэһэн хэбэртэй[...] соносхобо.

Америкын хэблэлэй органууд [...] «Голос Америки» гэгшые са[...]руулха һэдэлгэ гаргана. «Уо[лл] Стрит джорнэл» газетэ США-[...] номнолой тусхай органуудые ү[...]рэн сагааруулхые оролдохо[...] «Свободная Европа» гээшэ «э[...] организаци» байһан туладаа пра[ви]тельствотай ямаршье холбоогүй [...] «Стандард ойл компани оф Н[ью] Джерси» (Рокфеллер), «Юнай[тед] стейтс стилл» (Морган) болон Ф[ор]дын концернэнүүдэй мүнгэн дэ[...] энэ станци байдаг гэжэ хэлэһ[...] анхаралда абамаар.

«Чикаго дейли нью» газетын к[ор]респондент Дуглас Ларсен но[яб]риин 26-да һонирхолтой үгэнүү[д] хэлээ. «Свободная Европа» рад[ио]станциие США-гэй официаль[...] станци гэжэ тоолоходо гайхал[...] «Үнэхөөрөөшье, «Свободная Ев[ро]пын» ба США-гэй правительств[ын] тагнуулай элдэб органуудай хоор[...]до нюуса холбоон тогтоогдон[...] «Свободная Европа» радиостанци[...] правительство доохонуур мүнгэ [...]дэг юм» гэжэ тэрэ бэшэнэ.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

Израилиин Египедтэ добтолон ороһон үдэр Кфар Касем болон бусад Израильда байдаг арабска тосхонуудта һуудаг арабуудые израильска сэрэгүүдэй олоор буудан алаһан тухай һая мэдэгдэбэ.

Октябриин 29-дэ эдэ тосхонуудта 17 часһаа харуул табигдаһан байгаа. Теэд хүдөө байһан арабуудта энээн тухай дуулгаагүй. Тэдээнэй үдэшэлэн ашаанай машинаар хүдэлмэриһөө бусахадань, Израильска хилын харуулай сэрэгүүд тэдэниие буудажа, 49 хүниие, тэрэ тоодо 12 эхэнэрые, 17 үхибүү алаһан, 19 хүниие хүндөөр шархатуулһан байна.

***

Ирагта бүгэдэниитын забастовко үргэлжэлһөөр. Энээнтэй дашарамдуулан, правительствын ябуулжа байгаа политикада эсэргүүсэдэг олон политическэ элитэ ажал-ябуулагшадые арестовалха гэһэн захиралта Ирагай премьер-министр Нури Саид гаргаа.

***

Бензинэй хаанашье хүрэхэеэ болиһон дээрэһээ, Франциин автомобильна промышленность үйлэдбэрээ багадхажа эхилбэ. «Симка» гэжэ компани 1300 хүдэлмэришэниие ажалһаань гаргаад, үлэгшэдэйнь ажалай үдэр богонидхожо, салингыень бага болгобо.

***

Ливидэ байһан сэрэгэйнгээ баазануудые Ливиин армида үгэхэдөө, Франциин зэбсэгтэ хүсэнүүд тэндэхи барилгануудые бултыень һ[...] даргажархёо. Энээниень бүр[...] шаажа байһанаа Ливиин «[...]раид» газетэ мэдүүлнэ.

***

Нью-Йоркын портдо ашаа т[...]шэд байдалаа һайжаруулхын т[ула] да забастовко хэжэ байна.

***

Б-52 гэжэ реактивна хүндэ бо[мбар]дировщик ниидэһэнэйнгээ һ[үү]лээр удангүй Касл гэжэ америк[а]ска стратегическэ авиациин ба[зын] шадар бута һүрэн унаба гэжэ [...] дээсэгдэнэ. Самолет соо һууһан [...] хүн хосорбо.

***

Кубадахи Сант-Яго городой т[...] зон полицитай шанга тулалдаа[...]жэ байна. Юнайтед Пресс агент[ст]вын корреспондентын мэдээсэһэ[...]ёһоор, Сант-Ягын хүн зоной зэбсэ[г]тэй тэмсэл политическэ шэнжэтэй, т[ус]хайлан хэлэбэл, Батистын пра[ви]тельствода эсэргүүгээр шэглүүл[эг]дэнхэй.

***

Египедтэ эсэргүү англо-франц[и]ска добтолгоһоо боложо, Франци[ин] ажалшадай ажабайдал мууда[...] юумэнэй үнэ сэн дээшэлбэ. Ии[...] хэсүү шанга байдал усадхаха [...]рилготойгоор декабриин 9-һөө [де]кабриин 16 хүрэтэр долоон хоно[г] тэмсэл хэхэ гэжэ Франциин эхэ[...]нүүдэй союз шиидхэбэри гаргаба.

(ТАСС).

„Сүлөөтэй зугаа"

Үзэсхэлэнтэ үдэшэ... Тунгалаг, сэлмэг тэнгэридэ одо мүшэд ялалзана. Долоон үбгэд, Алтан гадаһан... Бай! Теэд ямар ондоо болонхой байнаб! Тэнгэриин зүйдэл урда мэтээр огторгойдо шүрэ һубһаяа сэхэ руунь татангүй, харин олон тээшээ асатан сасараад, «Коммунизм» гэһэн үгэ болон бүридэнэ. Тэнгэридэхи юрэ бусын баярай мэдээе уншаад, бүхы дэлхэйн хүн зон бодото жаргалай бадаран ерэһэндэ ехэтэ баясана...

Зуун жэл үнгэрөөд, 2056 он гаранхай байба. Шэнэ үеын зонтой сагаан һахалаа мушхан байжа хөөрэлдэнэбди, туйлаһан илалтануудаа түүхэлэн согсолнобди. Тэрэ үеын бүришье жаргалтай болоһые харанабди. Теэд, атаархаха һанал, асари ехэ бэрхэшээлнүүдые гаталһандаа гэмшэхэ бодол бидэндэ байхагүй. Харин агуухэ Ленинэй эмхидхэн байгуулһан Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр дэлхэй дээрэ түрүүшын социалистическэ гүрэн байгуулалсаһанаа, социализмын илаһан ороной Үндэһэн Хуули баталан абалсаһанаа, 1941 — 1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда түүхэтэ илалта туйлаһанаа, амгалан тайбан байдалай, арадай демократиин ба социализмын түлөө баатар габьяата тэмсэлдэ бүхы түрүү хүн түрэлтэнэй манлай боложо ябаһанаа хөөрэжэ үгэнэбди.

Тиигэжэ байтараа зуун жэлэй урда — 1856 ондо ябаһан манай үбдэг тулама һахалтай үбгэ эсэгэнэр, һаншаг сагаан ээбы эжынэр энэ түхеэрһэн байдалыемнай хаража, шалгажа ябана гээд багсаая. Үшөө һайхан, үшөө жаргалтай болохыемнай хүсэнэ. Мүнгэн сагаан һахалаа ялабхюулан, үргэн дэлюун дураараа бидэ аша гушанараа, гуша дүшэнэрөө өөгшөөнэ: манай сэдьхэл хананхай.

Энэнь юуб? Олоной халуун хүсэл. Ерээдүйдэ бэелүүлэгдэхэ ехэ хэрэг! Энэмнай хуушанай уранзохёолшо Хоца Намсараевай «Сүлөөтэй зугаа» гэжэ шүлэгэй удха болоно.

Теэд, энэ хүн яахадаа иимэ холын юумые ойндоо оруулха ёһотой болооб?

Жаргалтайдаа! Жаргал гээшэмнай Эхэ оронойнгоо, арад зонойнгоо бүри баян, бүри болбосон болохо хэрэгтэ зорюулагдаһан ажал, тэмсэл мүн. Бурят-монгол арад социализмын замаар хүгжэжэ, бодото жаргалаа олонхой. Ажалша хүн бүхэнэй үдэр бүри бүтээдэг ажалынь: — үглөө бүри үнеэ һааха гү, али ном үзэхэ ябадал, хада уулые махагша геологой шэнжэлтэ гү, али элдэб янзын эдлэл бүтээгшэ токариин хүдэлмэри, хонгёо хоолойн гү, али уран хүгжэмэй аялга, хүнэй үбшэнтэй, үхэлтэй тэмсэгшэ эмшэ докторой артань жаргал ха юм. Үдэр бүриин эршэмтэ ажалай халуун тэмсэл соо заримдаа, магад, жаргалаашье обёоронгүй байжа болонобди.

Манай ажал, тэмсэл, манай һуралсал хүндэтэй. Яахадааб гэхэдэ, эдэ бүгэдэ манай орон дотор коммунизм байгуулха хэрэгтэ зорюулагдана, коммунизмын дайсадта сохилто болоно. Совет ороной хүнүүд юрынгөө ажалаар коммунизмын агуу ехэ ордоной хирпиисэнүүдые ябталан табилсана.

Тэмсэлэйнгээ үрые бодото дээрэнь хаража байнабди. Манай республика түсэбһөө гадуур 100 тонно нооһо гүрэндөө тушаагаад, мүн 12 мянган тонно һү тиимээр тушааха уялгаяа дүүргэхэ гэжэ эрид шиидэһэн байна. Бурят дайдамнай баян элдин даа! Колхозуудай мал һүрэгынь хада гүбөөе бүрхөөнэ, хайлгана сагаан хонид талые дүүрэн таража бэлшэнэ. Борьёогой, Яруунын үргэн тала нютагуудта олон мянган гектар шэнэ газар элдүүрилэгдэнэ.

Галуута-Нуурай шулуу нүүрһэн далирна, дэбэрнэ. Улан-Удын мяханай комбинат Союз соогоо суурхана. Столицымнай маркатай булад хүлэгүүд түбиие тойроно. Арад түмэнэй ажабайдал үдэрһөө үдэртэ дээшээ дэбжэнэ. Эрдэм, соёл улам үргэдэн мандана. Түрэл Бурят-Монголоймнай алишье нютагтань дэлхэйе хубилгалсаха олоной ажал орьёлно. Арад зомнай Советскэ Конституциин наран доро эрхэ сүлөөтэй, жаргалтай, баяртай. Эдэ бүгэдымнай түүхэ Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциһаа эхитэй. Үнэхөөрөөшье:

Мүнөө сагай түүхые
Мүшэтэ номин тэнгэридэ
Мүнгэн бэхээр бэшэдэг һайб.
Мүнхэ залуу ябаа һаа —
Тиимэ заяан байха һэн ха.
Хойто галабай хүнүүдээр
Хожом нэгэтэ зугаалха
Хубитай золтой байдаг һайб.
Ходо залуу ябаа һаа —
Тиимэ ёһо байха һэн ха.
Элинсэг хулинсаг эсэгэеэ
Эндэ бодхоон асаржа,
Иимэ жаргал харуулдаг һайб.
Эрдэмтэн энээниим уншаа һаа
Элэг наада бариха аа гү?

Үгы! Наада барихагүй. Хоца Намсараевич Намсараевай «Сүлөөтэй зугааһь» Бурят оронойимнай билтарма жаргалһаа эшэ абаад, тэрэнээ бэхижүүлгэдэ, үргэдхэлгэдэ зорюулагдана. Бусадай жаргалтай һаа—бидэ жаргалтайбди. Манай жаргал хилын саанахи элдэб олон үндэһэ яһатанда дуулдаха, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэдэнэй арюун тэмсэлдэ туһалха, эб найрамдалай дайсадта шанга сохилто болохо зэргэтэй.

Энээнэй тулада Эсэгэ ороноо улам бэхижүүлгэдэ зорюулһан үдэр бүхэнэй үрэ түгэс ажал, тэмсэл хэрэгтэй.

Э. Бальжинимаев.

Редактор Д. Л. ЛОБСАНОВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ. Ленина. 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, заместителя редактора — 32-74, отв. секретаря — 27-27 отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности —34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н — 00625 Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 7002.